

- Györe Balázs: özv(egyen), család(ias) (versek) 3
Antonio Ortuño: Vörös nagy (próza) 5
Zelei Dávid: Na de mi jön az újpróza után?
(A legújabb kori latin-amerikai
irodalomról) 8
- ÚJ FORRÁS 2012.01
- Prágai Tamás: Egy eposzköltő szonettje,
Egy műfordítás változatai (versek) 10
Soltész Márton: Boszorkányszög (G. István László okkultizmusáról) 13
G. István László: Tizedik védőbeszéd, Tizenegyedik védőbeszéd (versek) 17
Gál Ferenc: Adagolás, Ünnepelet (versek) 19
Csepregi János: Ród tu hell (próza) 21
Zalán Tibor: Fáradt kadenciák 9. (versciklus) 24
Fekete Richárd: A határozatlan sáv (versciklus) 27
Oravecz Péter: Töredék (vers) 30
Darvasi Ferenc: Utolsó járat (próza) 32
Oláh András: [az állomás mellett], mióta elengedtelek (versek) 35
Balázs Imre József: Őszi napsütés, Végre tényleg (versek) 36
Szegedi Kovács György: Este, Anyám csodálkozó (versek) 37
Berka Attila: Ha (próza) 38
Vass Tibor: Indulok Hagyomba, Indulok Jajkuba (versek) 43
Nyilas Atilla: Az ékesszólásról (versciklus) 44
Hyross Ferenc: Boncasztalra (vers) 46
Podmaniczky Szilárd: A halál menyasszonya (próza) 47
- Kelemen Lajos: Kibeszélni a Balatont (Podmaniczky Szilárd: *Balaton világot*) 54
Zsurzsán Anita: Döglött kutya, emberszív (Podmaniczky Szilárd: *Döglött
kutyával őrzött terület*) 59
Reichert Gábor: Kávénapló (Berka Attila: *Hosszúkévé külön hideg tejjel*) 61
Juhász Attila: Szövetminta, rövidáru (Györe Balázs: *kölcsönlakás*) 64
Kántás Balázs: A szavak levetkőzése (Acsai Roland: *Hajnali kút*) 68
- Acsai Roland: Egy nádas az égben, Ökörnyálak, Sárkányeregetés
a Somlyó-hegyen, A legfinomabb ecset, A tisztaszoba (versek) 71
Takács Nándi: Örökség, Faluvég (versek) 73
Barna T. Attila: Tél, Zápor után, Falevelek (versek) 74
Mohácsi András: Scully 2x3 (esszé) 76
Boldog Zoltán: A dalköltő elhallgatás (Arany János *Letésem a lantot* című
versének kontextuális újraolvasása) 82
Borbély András: Egy pláza bejárata (vers) 91
Papp Máté: Két haiku (versek) 92
Szénási Zoltán: Életút-vesztő haiku GPS-re (vers) 93
Yashiro Atiko: hollánhaikuk (versek) 94

A lapzárókon és a borítón Sean Scully képei

E számunk szerzői:

Acsai Roland költő (Bp.), Balázs Imre József költő (Kolozsvár), Barna T. Attila költő (Bp.), Berka Attila író (Bp.), Boldog Zoltán irodalomtörténész (Szeged), Borbély András költő (Kolozsvár), Csepregi János költő, író (Bp.), Darvasi Ferenc író, kritikus (Békéscsaba), Gál Ferenc költő (Szentendre), G. István László költő, fordító (Bp.), Györe Balázs költő, író (Bp.), Fekete Richárd költő (Pécs), Hyross Ferenc költő (Bp.), Juhász Attila költő, kritikus (Győr), Kántás Balázs költő, kritikus, fordító (Bp.), Kelemen Lajos író, kritikus (Kaposvár), Kertes Gábor fordító (Bp.), Mohácsi András szobrász (Bp.), Nyilas Atilla költő (Bp.), Oláh András költő (Mátészalka), Oravecz Péter költő (Bp.), Ortuño, Antonio író (Mexikó), Papp Máté költő, kritikus (Bp.), Podmaniczky Szilárd író (Boglárlelle), Prágai Tamás költő (Bp.), Reichert Gábor kritikus (Tatabánya), Soltész Márton kritikus (Bp.), Szegedi Kovács György költő (Székesfehérvár), Szénási Zoltán irodalomtörténész (Tatabánya), Takács Nándi költő (Bakonybél), Vass Tibor költő (Hernádkak), Yashiro Atiko költő (Kioto-Tóvároskert), Zalán Tibor költő (Bp.), Zelei Dávid kritikus (Bp.), Zsurzsán Anita kritikus (Bp.)

ÖZV(EGYEN)

Györe Balázs 3

te
gnap vagy
te
gnapelőtt
meghalt a feleségem
aki már évek óta
nem volt a feleségem
nem én ettem meg
a vérfoltot feltöröltem

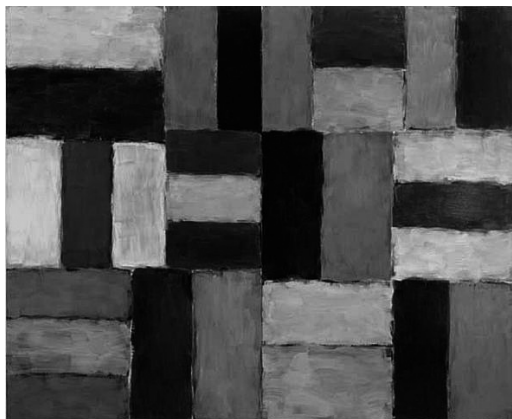
amikor szülés után
hazajött a kórházból
egy hang azt mondta neki
ugorjon ki az ablakon
29 évvel később
gyógyszerekkel
teljesítette a parancsot

4 CSALÁD(IAS)

hárman három felé
a bútorok tárgyak
könyvek iratok
harminchat felé
ágazódunk
egyetlen semmivé

„ennél búcsúzóbb
ennél idegenebb
már nem lehetek”
ezentúl mindenhol
téged kellene idézzelek

„üres cipődben
haláloed álldogál”
írta cyprian
„üres cipőmben
halálom álldogál”
a bejárati ajtónál

Van egy teknős a kertemben, akkora, mint egy asztal. A halálán van, napok óta az ablak alatt agonizál. Sosem rajongtam igazán az állatokért, de a teknősökben becsültem a némaságukat. Hát nem: zajosak. Ez legalábbis kiveri az álmat a szemünkből, és tönkreteszi a reggelin- ket a nyöszörgésével.

Antonio Ortuño * 5

A feleségem és a lányaim locsolják és etetik éjszakánként. A legyengült bestia elmaj-

VÖRÖS NAGYI

szolja ugyan a salátát, de kicsivel később véres masszaként fölöklen-dezi, a hányást pedig locsolócsővel kell eltakarítanunk. A lányok, úgy tűnik, jól mutatnak a dolgon, és a hátunk mögött most már zellerrel és kelkáposztával is etetik. Ennek pedig az az eredménye, hogy a fűben, a teste körül egy kiégett foltokból álló gyűrű jelzi, hol tört rá a hányinger. Nem elég, hogy elrondítja a látképet, a kártevő a gypet is tönkre teszi.

Imádom ezt a klímát.

Az elmúlt hónapokban százával érkeztek a városba a teknősök. Legtöbbjüket azonnal elgázolták, vagy ledobálták a gyalogos-felüljárókról (és ezután, értelemszerűen, elgázolták ezeket is), néhányukból a bolhapiacos srácok készítették dobokat (természetesen földíszítették őket színes szalagokkal, mint valami salsa-táncosnőket), és aztán sokuk levesként végezte, nemcsak a külvárosi negyedekben, de több privát lakóparkban is.

Én megértek és támogatok mindenféle teknősirtást. Ha nem lennék olyan mélységesen lusta, mint amilyen vagyok, most azonnal kimennék a kertbe, és kivonszolnám a gusztustalan dögöt az utcára, hogy elgázolja egy autó. De mivel még véletlenül sem szándékozom vérrel és hányással összemocskolni a nadrágot, csak nézem, hogyan locsolják az alatt a két óra alatt, amíg éjszakánként föloldják a vízkorlátozást. Ha apám élne, azt mondaná: *Azért dolgozol naphosszat, hogy a vízben egy halálra ítélt teknős lubickoljon? Egy szerencsétlen hülye vagy.*

Megpróbálok újságot olvasni, de elegendem van az állatokról szóló hírekből; állatokról, amelyek olyan helyeken haldokolnak, ahol korábban nem is gondoltuk, hogy egyáltalán élnek. Akárhogy is, a dög köhögésétől még azzal a könyvvel sem tudtam igazán haladni, amit akkor tettem le, amikor betopant hozzánk. Senki sem tudja, miért jöttek a városba. Néhányan az időjárásra gyanakodnak. Az eszelős meleg passzol az eszelős teknősökhöz.

Egyik reggel arra leszek figyelmes, hogy a lányok igencsak bizalmasan beszélgetnek egy bizonyos Vörös nagyiról, és közben jókat nevetgélnek. A feleségem nyugtalanul vallja be, hogy így keresztelték el az állatot, bár a neméről nem tudni biztosat. A vörös persze a vérre utal, ami már folyamatosan bugyborékol elő a szájából, amíg salátát nem kap.

Ez alighanem azt jelzi, hogy hamarosan vége lesz, valószínű, de miközben a halál tétovázik, a kertem és a ház ablakhoz közeli része elkezdett bűzleni. Attól félek, hogy a kormányzat által megbízott, a tetemetek begyűjtő teherautósok megbírságnak, amiért életben tartom ezt a rothadó húsdarabot.

6 A félelmeim beigazolódtak. Egy este, amikor hazaérek a munkából, egy büntetőcédulát találok Vörös nagyí páncéljára ragasztva. Hétszáz peso! Ennyi pénzért karneváli kocsit is bérelhettem volna neki, és kétszer körbevitethettem volna a városon. Bosszúból dupla adag salátát adok neki vacsorára, aztán fölhangosítom a tévét, amikor elkezd öklendezni. Remélem, szenved közben.

– Itasson velem egy kis hipót – tanácsolja a szomszéd, akivel akkor elegyedek szóba, amikor észreveszem, hogy épp egy fekete szemeteszsákba csomagolt tetemet vonszol. – Csak legurít a torkán egy pohárával, és már meg is szabadult a nyavalyástól.

De Vörös nagyí van olyan okos, hogy nem issza meg a hipót, hanem pedánsan visszaköpködi, egyenesen a cipőmre.

A lányaim érdeklődése hanyatlóban, csakúgy, mint a feleségem megértése. Mostanra mindannyian a bűzre panaszkodnak, és engem bíznak meg, hogy intézzem el a dolgot. Noszogatnak, hogy hívjak hozzá állatorvost, vagy burkoltan arra célozgatnak, hogy dobjam át a kerítés fölött a szomszéd kertjébe. A második ötlet nekem is tetszik, de ahhoz, hogy a hegynyi teknőt és a hozzá tartozó úszólábakat megemeljem, herkulesi erőre lenne szükségem, herkulesi erőm pedig nincs. Kudarcot vallok: a dög a nadrágom szárára üríti összeprézelődő gyomrának tartalmát.

Rövidülnek a nappalok. Annyira elveszítem kapcsolatom a külvilággal – hogyan is olvasnám az újságot, hogy tudnám a tévét nézni alig pár méterre a helytől, ahol Vörös nagyí köhécsel –, hogy váratlanul ér, amikor megjelenik egy csapat biológus az egyetemről.

– Bejelentést kaptunk egy beteg teknősről.

Áldom a szomszéd eszét. A lányok rimázkodnak, hogy ne adjuk oda, de én fizetek ötszáz pesót a biológusoknak, és megkínálom őket egy-egy pohár vízzel.

Csodálatosan telik az első békés éjszakánk. Öntözzük a kiégett fűvet, és kicseréljük a földet. Korán ágyba dugjuk a lányokat, a feleségem pedig fölveszi az áttetsző hálóingét. Tökéletesen nyugodt az álmunk.

Reggel örömujjongásra ébredek.

– Apu! Vörös nagyí itt van a kertben!

A feleségem egy falatnyi lepedővel palástolja meztelenségét. Én egy másikba csavarom magam, mint egy római konzul, és futólépésben követem a lányokat, akik a kezemnél fogva vonszolnak, alig várják, hogy odaérjünk.

Természetesen nem a jó öreg Vörös nagyink az. Egy idősebb példány,

lomha és beteg. Ki tudja, hogyan került a pázsitomra. Olyan a szaga, mint egy egész zászlóalj haláltusáját vívó Vörös nagyinak.

Hova is tettem a biológusok telefonszámát?

A fenébe.

Imádom ezt a klímát.

7

(Fordította: Kertes Gábor)

*Antonio Ortuño (Guadalajara, México, 1976). Író, újságíró, szerkesztő. Első regénye, az *El buscador de cabezas* [A fejevadász], 2006, a mexikói *Reforma* napilap szerint az év legjobb elsőkönyve volt. A 2006-ban Spanyolországban megjelent novelláskötetének címe *El jardín japonés* [Japánkert]. 2007-es regénye, a *Recursos humanos* [Emberi erőforrások] az Anagrama kiadó „Premio Herralde de Novela” (Spanyolország) második díjasa. A *Vörös nagy* második novelláskötetének címadó írása (*La señora rojo*, 2010). 2011-ben jelent meg harmadik regénye, *Ánima* címmel

Új Forrás 2012/1 – Antonio Ortuño: Vörös nagy

Legutóbb Mario Vargas Llosa 2010-es Nobel-díja kapcsán merült fel a kérdés: nem megkésett-e a zseniális ember- és társadalomrajzait jó ideje poptémák felé toló perui író elismerése? Az irodalomkritikai kánon régóta Don Mario hat-

8 Zelei Dávid

NA DE MI JÖN AZ ÚJPRÓZA UTÁN?

A legújabb kori

latin-amerikai irodalomról

szeretjük az író erotikus regényeit, nem ezek hiánya miatt lenne lyukacsos az irodalomtörténet. A felvetés továbbgondolására ugyanakkor kevesen vállalkoztak, pedig ugyanilyen jogos a kérdés: ha az idén hetvenöt éves Vargas Llosa túl van már pályája zenitjén, van-e, s ha van, ki(k) az(ok) aki(k) követheti(k) akár szülőhazájából, akár Latin-Amerikából?

A kérdés megválaszolására több helyen tettem már kísérletet, most legyen elég annyi, hogy a pragmatikus kiadói gyakorlat következtében általában kevés, és nem összehangolt formában érkező jel jutott el hozzánk a rétestésztaként nyúló (vagy inkább nyújtott?) boom-éra utáni időszakból: egy kis César Aira, egy kis Tomás Eloy Martínez, egy kis Isabel Allende, egy kis Pedro Juan Gutiérrez, egy kis Bolaño. Közülük egyedül utóbbi mögött áll egy igényes életműsorozat átgondolt terve (2012-ben, ha minden igaz, harmadik regénye jelenik meg az Európánál). Pedig a felsorolt, meglehetősen heterogén életkorú, stílusú, egymáshoz nehezen kapcsolható írókon kívül voltakannak többé-kevésbé koherens csoportok, akik gyakran adnak hírt magukról generációs antológiák útján. Az első ilyen, ami magyar nyelven is megjelent, az augusztusban a boltok polcára kerülő *A jövő nem a miénk*, mely a hetvenes években született latin-amerikai írók körképét kívánja adni. A kötet maga széles merítésű, olyan irodalmak képviselői is helyet kapnak benne, amelyekről aligha hallottunk (tegye fel a kezét, aki olvasott már panamai vagy Puerto Ricó-i novellát!), ugyanakkor megdöbbenően egységes képet mutat, legalábbis sötét tónusát és főbb témáit (erőszak, szexualitás, magány) illetően. A válogató Diego Trelles Paz ügyességét dicsérorő koherencia mögött ugyanakkor megannyi repedés, egyenetlenség rejlik, nemcsak a témafeldolgozások eltérő stílusa és minősége miatt (egészen kítűnő novellák mellett vannak hiányérzetet vagy értetlenséget kiváltók is), hanem azért is, mert a figyelmes szemlélő azért fel-felfedezi a remény némely sugarát egyes alkotók munkáiban.

vanás évekbeli nagy, szintetizáló négyesét (*A város és a kutyák*, *A Zöld Palota*, *Négy óra a Catedralban*, *Kölykök*) tartja életműve korszakos jelentőségű részének, s ha mindezt néhol túl leszűkítőnek érezzük is, maga a felvetés nem tűnik értelmetlennek: akármennyire is

Közülük is kiemelhető a mexikói Antonio Ortuño, aki a kötet fiatalabb alkotói közé tartozik a maga '76-os születésével, és furcsa egy lázadó: bár római és görög történelmen nőtt fel, csodálja Dantét, inspirációt merít az Újszövetségből, a spanyol Arany század költészetéből és a francia moralisták-ból, saját bevallása szerint ő „az egyetlen élőlény, aki sosem tudott 9 befejezni egyetlen Márquez-könyvet sem”, és abszolút ellene van a posztmodern céltalan idézeterdőinek és személytelenségének. Hazájában már első regényével (*El buscador de cabezas*, 2006) sikert aratott, amire felfigyeltek Spanyolországban is, ahol ugyanebben az évben megjelenhetett első novelláskötete, az *El jardín japonés*. A nemzetközi áttörést ugyanakkor tán a *Recursos humanos* [2007] című második regénye hozta meg, mely a nagy presztízsű Anagrama kiadó Premio Herralde-díjának döntőseként felhívta magára a nemzetközi könyvpiac figyelmét is: nem véletlen, hogy a londoni *Granta* folyóirat 2010-ben, egyedüli mexikóiként, a 22 legfontosabb 35 éven aluli, spanyolul alkotó író közé sorolta. Az itt szereplő novellája második, 2010-ben megjelent novelláskötetének címadója.

De vajon miben különbözik, illetve mivel emelkedik ki a guadalajarai író a többiek közül? A húsz, *A jövő nem a miénkben* szereplő alkotó közül feltűnően magas az első személyű narrátort alkalmazók száma, szereplők közül ugyanakkor kevesen állnak annyira közel hozzánk, mint Ortuño csetlő-botló, Nick Hornbyt idéző „hősei”: éppoly ismerősen és szerethetően lusták, gyengék, vagy épp makacsok, mint mi magunk. Nem véletlen, hogy, amint egy vele készített interjúból kitűnik, a mexikói író számára a legelső és legfontosabb feladat az elbeszélői hang megtalálása, melyet nem eszközként, hanem az egész szövegalkotás legfontosabb elemeként, végcéljaként értelmez. E rendszerint remekül eltalált, hiteles és életszerű hangnak pedig természetes velejárója az irónia, és a néhol igen sötét tónusú, morbid humor, mely azonban – szerencsére – sosem fullad reménytelenségbe vagy nihilizmusba. Ahogy Ortuño fogalmaz: „Legyen bár az élet nyomasztó, az irodalomnak nincs miért annak lennie. Legyen inkább szuggesztív, stimuláló, az élet ünneplése. Gyászünnepe, ha tetszik, de végső soron ünnep.” Ennek megfelelően szövege vitális, mindig történik benne valami, vajmi kevés a dikció (elenyésző a párbeszéd száma, mert „leírni, amit az ember az utcán hall, a legrosszabb író ismérve”), a cselekmény pedig, ahogy azt a novellateoretikusok megkívánják, kitérők nélkül halad a frappáns végkifejlet felé. Mégpedig egyre növekvő mennyiségben: első regénye kiadása óta sorra jelennek meg kötetei (idén már a hatodik), amit saját bevallása szerint az újságírás által belénevelt alkotási kényszernek köszönhet. Magyarországi folyóiratokban ez a novella a debütálása – csak remélni tudjuk, hamarosan újabbak is követik majd.

10 Prágai Tamás

EGY EPOSZKÖLTŐ SZONETTJE

Nem tudhatod, kinek lesz végül háza,
Attila székhelyén, Pannon romok fölött,
ki néz ki ablakából majd a vén Dunára,
kit Isternek hívtunk csak úgy, magunk között,

kinek lesz pénze BMW 7-esre,
mikor az X6-os már majd éppen kifut,
s cserélni kell a felső tízezernek
szemléletmódot és státuszsimbólumot,

kinek, minek a kérdés, ha kevés a fű
lovunk alá, és maholnap leszárad?
Lehet, a töprengés korántsem korszerű:

az árfolyamra less, ne nézd az árat,
az arcodon *hosszban* ragyogjon honderű,
s nehogy a *bessz* elhúzza locska szádát

SZERÁJ

11

Egy hajdani szultán, aki voltam, megaláz.
Szeráj neki testem, fogadó... ő csupa láz,
én ostoba mód szeszélyeit is követem.
És néha veszekszünk, perel, zeng tőle a ház.

A HAJDANI MÁSIK

Egy hajdani szultán, aki voltam (neve nem
fontos) a szobámban vacakol, tesz-veszeget,
lézeng, de lenéz. Próbababának használ.
Mindent örököltem, amit egyszer levetett.

VÉGLETEK

Mert meztelen és üres vagyok, látja az úr,
és elhagyott – földre leejtett ruhaujj,
gyúrt, durva anyag. Láthatod, ez itt a szobám.
Mind: végletek. Ül le. Guillotine-csend, babazsúr.

AZ IDEGEN KOPONYÁMBAN

Egy régi vezér, dicső csatát vívva: hadúr,
most fejkoponyám zugában lófrál hanyagul,
én: ő lehetek? Vagy levetett köpenyem: ő?
Ha bennem a kép, benne a látvány alakul.

PERZSA HANGULAT

12 Csend, tétovaság, bor, idegen, távoli sah,
kürtök, fura hangulat, esték, ruba'íyat,
már nem követem, hogy melyikünk világa.
Ő: gönc, levetett, én: neki csak szobainas.

A ROSSZ LAKÓTÁRS

Szellemalak, egy régi sah ébred idebent,
testem idegen neki: lenéz, rossz kezesem,
vendég, irigy, zsémbes, fogadóbérrel adós.
Néhány szemetet elpotyogat: fölvehetem.

¹Az alábbi szövegek „eredetijével” perzsa barátom, egy akkor jó nevű pesti vendéglő tulajdonosa lepott meg nyersfordításban, még a kilencvenes évek elején. Omar Khajjam (teljes nevén Gijászaddín Abú-l-fath Umar ibn Ibrahim al-Khajjámi) verséről, egy klasszikus formájú ruba'írról van szó. Annyi biztos, hogy ez a négy soros nem tartozik az ismert opuszok közé. Edward Fitzgerald 1859-es angol kötetében nem szerepel. (Ez persze semmit sem jelent, hiszen Fitzgerald válogatása kevés Khajjamtól, annál több Khajjam követőtől származó szöveget tartalmaz.) Elgondolkodtatóbb, hogy nem vették fel a kritikai kiadás korpuszába, amely 1959-ben jelent meg Teheránban. Barátom, maga is filológus, Allah nevére esküdött: eredeti Khajjam opuszról van szó, melynek eredetisége azonban csak a legújabb kutatás tükrében tetszett meg.

A nyers szöveg így hangzott: „Egy régi szultán (sah) él bennem, / a testemet használja, mint egy szobát (átmeneti szállást), / semmibe vesz, lenéz (övé a nézése) és kicsi vagyok neki, / ruháit szétszórja, levetett gönceit hordom.”

Az egyszerűnek látszó feladat többször elővett. Régi cédulákat rakosgatva tettem egymás mellé a változatokat – több esetben fel is tudom idézni, nagyjából mikor készült -, ám: nem tudtam eldönteni, melyik a „legjobb”, melyik a „végleges”. Sokszor akkori ízlésem változását is tetten érem – van például egyértelműen kosztolányis, szabó lőrincses, sőt (szinte perverz módon!) pilinszkys verzió. Ez a kis vers tehát egy műfordító önarcképe is. Néhol a tartalom közelében jár, néha inkább a versszerűségnek enged – hogy melyik eredményesebb, annak eldöntését az olvasóra bízom.

„Felnyíló évek között
Tölts ki a pillanat –
Ha a Boszorkány eltűnik
A Búbáj itt marad –

Soltész Márton 13

BOSZORKÁNYSZÖG

Ezer évek paraszából
Amit eltakart a Kéz
Most minden lángot felvarázsol –
És felérez a Tűz.”
(Emily Dickinson: 1383)

G. István László
okkultizmusáról

1. „csak már sehol sincs a mű” (Owen Sheers)

Mielőtt a *Pentagram* szövegtestéhez nyúlnék, szükségesnek látszik egy sajátos körülmény tisztázása. Nem másról van itt szó, mint arról az egyszerű tényről, hogy nem csupán a szaktudományban, de a művészet belső, alkotói diszkurzusában is napjainkig markánsan képviselteti magát a szövegekkel való művészi foglalkozás különböző formái közti hierarchia elve. Így nézve az első osztályú költészet – a teljesen „önálló”, azaz úttörő líranyelvet bevezető, teremtő, létrehozó poézis (mintha ugyan létezne ilyen) – és a diszkurzív, azaz a költészet belső párbeszédét explicitté tevő, a jelölők sajátjátá tételét (Ricoeurrel szólva: „elsajátítását”) át-, tovább- vagy újraírását célul tűző poétika mögött (noha látenszen minden szóművészet ilyen) a műfordítás csupán a szolgálóleány szerepét töltheti be. A *casus belli* természetesen az *eredetiség mértékének* pozitívista fölvetése, azaz voltaképpen az utánzás, a mimézis folyvást elértett ügye, egészen pontosan az olyan „kultúrpolitikai csinálmányok” (Gadamer) problémája, mint a tárgyias és tárgynélküli festészet distinkciója, vagy az avantgárd paradoxon.

Különös élességgel jelentkezett ugyanez az obskúrus kérdés a hetvenes évektől megújuló magyar próza két irányzatának, a Hajnóczy, Csalog, Csörsz, Tar és mások nevével fémjelezhető dokumentumirodalom, valamint a vendégszövegeket, intexteket működtető posztmodern szövegirodalom mára klasszikussá olvasott Esterházy- és Nádas-féle vonulatának kritikájában. Ha – miként Csalog a *Parasztregényben* – a szerző elárulja, hogy adatközlővel dolgozik, máris fölvetődik a kérdés: dokumentum vagy irodalom? Ha *A szív segédigéinek* (majd később a *Harmonia caelestisnek*) a szerzője jelzi a „fölhasznált irodalmat”, akkor máris kérdéses a szöveg (ön)azonossága,

a művész alkotói kompetenciája, összességében: a mű eredeti szépirodalom volta. Ha hallgat a szerző, ha egyéniségének mitikus kódéba burkolja vegy-konyháját, a kritikus jobbára hallgat. Ha tehát a „szertartások” nyíltan folynak, az boszorkányság, ha a háttérben: szent műhelyitok.

14

2. „Teremtett Isten, és teremt az ember” (Sylvia Plath)

A helyzet kísértetiesen hasonló a költészet és a műfordítás kettősénél. Így lehet, hogy bár 1860-tól éppen a – többek között Arany János munkássága nyomán megszülető – műfordítás-irodalom töltötte föl ismét éltető impulzusokkal nemzeti literatúránkat, műfordításkötettel ma sem lehet befutni, debütálni, költővé válni. Pedig az igazi szépirodalom – akárki akármit mond – mégiscsak az áthallások, a kölcsönzések, a tudatos és nem tudatos újrafel-fedezések dinamikus, autopoetikus rendszere. Ráadásul az olvasói öröm egyik legprimérből forrása éppen a szöveg asszociációs potenciálja; azaz első fokon a nyomozásban, a leleplezésben, másodfokon a szerző tematika–forma egyeztetésének fölülvizsgálatában, harmadfokon az egyéni emlékezet virtuális „könyvtárának” szövegnyomaihoz való kapcsolás lehetőségeiben – a továbbírásban, az olvasói alkotás spektrumában – rejlik.

GIL nyolcadik (magyar nyelvű) könyve közvetlenül folytatja a – recepció által méltatlanul elhanyagolt – Berzsenyi-kötettel útjára indított művészi programot: a saját líra alakulástörténetének föltárását; a vonzó költői nyelvek iránti érdeklődés, a saját dikció mögött meghúzódó szemléleti-poétikai formák, valamint a költői szubjektumot izgató létkérdések megmutatását jelentő önfeltárást. A 2009-es versválogatásból – mint azt egy helyütt magam is kifejtettem – nem csupán, azaz nem elsősorban Berzsenyiről és/vagy G. István Lászlóról tudtunk meg valami újat, hanem kettejük bonyolult poétikai viszonyáról, a G. István László-i lírában tetten érhető, s az e poétika által jelenvalóvá tett létnyelv(ek)ről; a GIL-féle létszubjektum helyett (vagyis, kevésbé elvágólagosan: *mellett*) a GIL-féle szövegszubjektumról. Az *Öt ajtón át* (1994), a *Kereszthuzat* (1996), a *Merülő szonettek* (1998), a *Napfoltok* (2001), majd a 2006-os *Amíg alszom, vigyázz magadra*, illetve a 2008-as *Homokfűga* után tehát a *Berzsenyi Dániel válogatott versei* megmutatott valamit abból a módszertanból és hagyományanyagból, ami G. István László fegyelmezett, szikár és súlyos költészetét szervezi. A *Pentagram* – akkor is, ha először Pythagorasra, Paracelsusra, Jézusra (és öt sebhelyére), Baphomatra vagy akár a hajnal- és a betlehemi csillagra gondolunk – elsősorban öt költői nyelvet jelent, amelyeket GIL elsajátított, amelyek *nélkül*, s amelyeken *kívül* az ő dikciója többé el sem képzelhető. Miként a borítón elhelyezett Més-záros-kép (sic!) sugallja: alapvetően a verset író költői kéz – metaforikusan: a költői szubjektum – öt mozgató(rugó)járól, esetünkben Dickinsonról,

Yeatsről, Plathról, Sheersről és Millerről van szó. „[H]angjaikból felépült az ötvív boltozat” – írja GIL.

3. „Egy lóhere, egy darázs, / És kábulás.” (Emily Dickinson)

15

Nem kívánok – irodalomtörténeti szakkönyvekről írt részletes és rossz-indulatú bírálataimhoz hasonló – mélyreható elemzésekbe bocsátkozni, nem utolsósorban azért, mert nem vagyok *kompetens*. És a mondatvégi kompetens szó itt sokkal fontosabb, mint azt első látásra vélnénk. Egyedül G. István László idegennyelvi és versnyelvi kompetenciáinak együttállása, irodalomtörténeti (azaz: hagyománybéli) jártassága szavatolja ugyanis ennek a kötetnek a színvonalát és egységét, azt, hogy így, e krisztikus költőarc képével a hátsó borítón, a *Parnasszus* folyóirat könyvsorozatában ennek a világoskék kötetnek önértéke, önértelme van, hogy izgalmas olvasatai lehetnek jelenlegi formájában.

Emellett: ezekre a szövegekre egész egyszerűen szükség volt. Emily Dickinson mély értelmű, „korszerű” irodalomelméleteket megszegyenítő esztétikai alapvetésének, 1755 című költeményének fordítását például levélben kértem el a fordítótól néhány éve, mert egy regényelemzéshez volt rá szükségem. Külön a Sylvia Plath-blokkért vettem meg továbbá a *Parnasszus* 2009-es nyári számát, hogy összevethessem a költőnő tragikus, lázári dikcióját Nemes Nagy Ágnes létnyelvével. És emlékszem, hogy a Károli Egyetemen egy teltházzal futó világirodalmi kurzusára elektronikus levélben kaptuk meg a tanár úrtól Owen Sheers és Kei Miller verseit, mert akkor azok még beszerezhetetlenek voltak. (Valahol még őrzöm – szalagon – a fordító egykét órai fölolvadását is. Mert G. István László nem csak nagyszerű költő és fordító, de szenvedélyes tanár, kötelező olvasmányaink – a szó szoros értelmében vett – *tolmácsolója* volt.)

4. „és fejest ugrottam volna a hangodért” (Kei Miller)

Végül még egy apróság, mielőtt átnyújtanám a könyvet. Ha megnézzük az angol nyelven megjelent GIL-versek fordítóit, ott találjuk közöttük a *Pentagram* negyedik poétáját, Owen Sheerst. Valóban oda-vissza fordítják egymást ezek a költők? Egymás megértésére, illetve – egymás lét-kulcs szerepű műalkotásait olvasva és újra létrehozva – önmaguk megértésére tesznek kísérletet? Igen. Ezek szerint ugyanazt teszik, mint Vörösmarty és Arany Shakespeare-rel, Baksay Homérosszal, Paulay és Farkas Racinnal és Szász Tennysonnal? Úgy tűnik, igen. És ugyanezt tette Shakespeare-rel Babits, Tennysonnal Kosztolányi? Ha erre is azt mondjuk, hogy igen: fölmerül a

kérdés, létezik-e igazán nagy költészet műfordítás nélkül? Vagy másként: megismerés, értelmezés és elsajátítás nélkül lehetséges-e közelebb kerülni saját létünkhöz? Aligha. Ám G. István László kötete nem csak arra szólít föl, sőt talán a legkevésbé arra, hogy idegen nyelvű költészet nélkül nincs 16 magyar líra, sokkal inkább arra, hogy idegenség nélkül nincs egyéniség. Ha van valami okkultizmus ebben a gondolatban, az csupán annyi: az ismeretlent, az idegent meg kell ismerni, a benne rejlő feszültséget föl kell fogni, mert – Thoreau-t, s így az őt olvasó Keating professzort parafrazeálva – csak így tudjuk kiszívni maradéktalanul az élet velejét. A lényegét. Sőt az igazságát, ha elfogadjuk, hogy a művészet az igazság megtörténe. KAF olvassa József Attilát, Esterházy Mikszáthot, Grecco Mórictot; GIL pedig Sheerst, és fordítva. Az egymást olvasó egyéniségek hasonlóságának és különbségének írott formája – ez az irodalom (dialektikája).

TIZEDIK VÉDŐBESZÉD

Átköltözni egy másik lakásba, másik testbe, ami régtől fogva az enyém. Miféle életprogram ez? A múltkor az utcán kétségbeesve kerestem egy hajléktalant, hogy hajléktalanságot tanuljak. Ahhoz kell felnőni, ennél is jobban. A bűz-szalag előbb-utóbb úgyis körbevesz. Kicsírázhat bennem egy életremény, kelések az arcomon, amíg lehet, kihúzni. A verssorokkal is azt kell tenni, mért ne az idővel? Idővel kihúzhatatlan lesz. Nem húzhatod tovább, angyalom. Ki tudja, nem erről van-e szó, mindjárt, hogy a *hajlék* csak hajás étel, mint a moslék, ha megkaptad, köpködöd. Nekem nő kell. Körmönfont dolog ez. Mert a halottaknak halála után csak a körme meg a haja nő.

18 TIZENEGYEDIK VÉDŐBESZÉD

Kandi foga, kérdés, mire elég. Eset ez is, hogy lifeg, mint afféle csontszárny. Beletörhet kenyérbélbe, könnyen. A foghíjak nem mulattatók. A rés, mint majd a végső a föld alatt, a koponya körablakán a szem-fül-orrnyílás, ha lesz szél odalenn, persze, afféle hangszer, amin nem árt, szögezzük le, előre gyakorolni. Résnyit mutatni magából, jóelőre. No de nincs szél, nincs rés, van fog. Akkor meg *mi* van? A nyelvvel incselkedni kicsit, ahogy mozgatja a csontszárny lebernyegét – ezt nem illik észrevenni. Mert hogy Kandi szájában csapkod két évés között a halál? Melodrámanak se túl jó. Kandi mégis fél az evéstől. Lehámozza az ételt, úgy emészt, ahogy más gyereket pólyál, óvatosan, világba vetve – gondoskodik arról, hogy legyen mit kiszarnia. Reménykedik, hogy valamit hátrahagy.

Tegnap összekészítettem mindent,
ma pedig kivárok. Annyi belefér,
hogy a ventilátor lapátját követő
legyet szemmel tartom, gondolat-
foszlányokról is lehet szó.

A középkorú nő viszont,
aki a lomtalanítás estjén kitett
asztalunkhoz ült le talpas
poharával, már enyhe túlzás.
A tervezett munkákat halasztva
inkább banánt sütök
meg vaníliás cukrot hintek.

Azután megváltozott szájízzel,
de továbbra is könyvek nélkül
ölöm időmet, amíg késő délután
a szél alábbhagy. Könnyű
ruházatomat akkor durvább
anyagra cserélem, és telepítem
a slagot. A selejtezett leveleket
és fotókat a szárazságnak
megfelelő adagokban égetem,
hogy újabb szerzeményeinek
helyet szorítsak, és holnap
legyen miről írnom.

20 ÜNNEPELT

Ez is én vagyok,
csak iszappakolástól lágyabb
hangon erősítem meg: szeretem,
ha az ajándékok néhány hetes
szórással, postai egységdobozban
jönnek. Kibetűzgetem a nevet
és a pecsétet, konyhai mérlegen
lemérem, és súly szerint
feltornyozom őket. A türelmi időt
és a ráadást lezárva megsütöm
az úgynevezett tortát, hogy arasznyi
gyertyáimat legyen mibe tűzzem.
A lángok neszezésétől ellazulva
bontogatni kezdek, nyugtázom,
hogy ki milyen tárgyat rendel
hozzám, és azonnal válaszolok
levélben, kézírással. Három
bekezdés kerül minden borítékba,
saját magamnak szentelem az elsőt.
A következőt háznépemnek
és az állatoknak, az utolsót pedig
minden egyébnek. Idén a szomszéd
vénasszonnyal zárok, aki estefelé
szentelt vizet hord ki csatos üvegben,
és a minap átadott néhány fej salátát,
mindez hat példányban. Ahogy végzek,
elfújom a gyertyákat, nyújtózkodok
kicsit a füsttel keveredő félhomályban,
szememet lesütve, kiadva azt a hangot,
amiért a boltos gyereklánya
napok óta nyaggat.

Szóval mázli, rohadt nagy mázli, de komolyan. Mert ha azt állítom, hogy nemrég még szinte semmit nem tudtunk Sanyával a diszkógömbös mágiáról, meg arról, hogy a hosszában fekete-piros csíkos cicanadrágok és a szegeceses bőrdzsekik hogyan gyűjtik

össze és hogyan tárolják az Ellenség varázserejét, akkor elárulhatom azt is, ezeknek az univerzumot irányító hatalmas Erőknek a küzdelméről még

annyit sem. Mégis, váratlanul, olyan váratlanul, hogy az még a legváratlanabb váratlanoknál is tízszer, nem is, inkább hússzor rockosabb meg metálosabb, hirtelen olyan világba csöppentünk, ahol az életünk minden napjának minden egyes perce, beleértve még a tízórai szüneteket is, csupa kiszámíthatatlan és halálos veszedelmet tartogat. Hogy mennyit? Annyit, hogy az még a Mad Max-nek, az országúti harcosnak is betett volna, hiába állta ki a próbát a gladiátorok között a titokzatos városban! Ráadásul mindez nyavalyás három napba sűrítve!

Csepregi János 21

RÓD TU HELL*

Most meg? Csak megállok este fürdés után félmeztelenül a tükör előtt és a muszklijaimat nézegetem – nem is rossz –, közben meg arra gondolok, hogy okés, hogy egész jóképű ez a mandró, meg látszik is rajta, mennyivel acélosabbak lettek az izmai, mióta egy kis plusz fagyipénzért hébe-hóba, titokban besegít a MÉH-telepen a papírválogatásba, de azért senki nem mondaná meg róla, hogy ma már sárkányokkal is verekedhetne, ha éppen úgy hozná a kedve. Mert végül azért annyi megpróbáltatás után, egyszerre csak azon kaptuk magunkat, hogy mi is harcosok vagyunk, olyan harcosok, akiknek a kezében még az úttörők piros nyakkendője is gyilkos fegyver, olyan katonák, akik a tekintetükkel tábortüzeket gyújtanak, meg szalonnát olvasztanak a tündéktől kapott lebaszra. Sőt, szerintem ma már a puszta akaratumk elég lenne ahhoz, hogy babettákat, trabantokat vagy akár barkaszokat emeljünk a magasba. Persze csak akkor, ha tényleg szükségünk lenne ilyesmire – ha mondjuk pölő megtámadnának bennünket kint a szántóföldön a Dolly Roll mindenre elszánt mutánsai, akik végül sikeresen elűzték a kunmaradarsi lakótelep vietkongjait, hogy ők vegyék át a reptér fölötti uralmat –, a *rock katonái* ugyanis kerülik a feltűnést, ha a szuperképességeikről van szó, általánosban legalábbis még tutira, aztán később majd kiderül hogyan tovább.

Na ja, ha nem így alakulnak a dolgok, akkor az uzsonnát ma már egész biztosan valami borzasztó helyen tömnénk magunkba Sanyával, ha tömnénk még egyáltalán valahol! Hogy milyen helyen? Hát szerintem olyanon, ami

nemcsak hogy egy forró szurokkal töltött bográcsban való végtelen ideig tartó ücsörgésnél vagy egy soha be nem fejeződő Szikora koncertnél borzasztóbb ezerszer, de tízezer igazgatóinál, százezer iskolai gyümölcszedésnél, sőt az osztálybulikon ájulásig tartó székfoglalósdinál is milliószor
22 rosszabb. Pedig annál azért kevés rettenetesebb dolog történhet az emberrel. Főleg akkor, ha mindig olyan tanárokat hív meg az a hülye Kucsa főő, akik hozzá hasonlóan szocialista-életcéljuknak tekintik, hogy életük utolsó mankó- vagy tolószékmentes napjáig kacsatánc-oktatással harcoljanak a hazánkra vicsorgó kapitalizmus ellen. Ezek éjszakánként tutira arról álmodnak – miközben elégedett vigyorra húzódó szájukból annyi nyál folyik a párnára, amiben még a lokneszi Nesszi is elveszettnek érezhetné magát –, hogy a közelgő évzárón talán majd a kötelezők után felhangozik a tündü-tündü-tididi-tündü-tündü-tididi és őrlt táncverseny váltja fel a sorozatos ájulásokat a betonpályán, ami végül majd barón térdre kényszeríti a nyugati országokat.

Az én igazi harcom amúgy a Sanyáéknál kezdődött még hétfődelután. Persze sokszor láttam már képregényekben, de azt azért frankón nem hittem, hogy az ilyesmi igazándiból is megeshet. Becsszó, én néha már azt gondoltam, hogy például az, ami a Pókemberrel történt, mikor a gyárlátogatás után hazament, nem több aljas hazugságnál, mert ha az embert megmarja egy szuperpók, annak a vége kő, nem pedig pókösztön meg tenyeréből pókfonál. De hiába leveleztünk órák alatt Sanyával egy csomó csomószor arról, mióta meghalt az amerikai fiú, hogy ha valakik olyan dolgokon mennek keresztül, mint amilyenek velünk történtek idáig, akkor tőkre muszáj, hogy előbb vagy utóbb az ő életükben is történjen valami igazi klafaság, mert azért az már tényleg rohadtul nem lenne igazságos, hogy a jók mindig csak szenvednek, azoknak nem sikerül semmi: se klafa bicaj, se csajok, se szuper karaté tudás, csak a szűkös zsebpénz meg a ruszki dogák, a rosszak meg zabálják a limóport, meg hazamehetnek a suliból közvetlenül ebéd után, mégsem változott semmi. Aztán váratlanul, mikor már mindenféle szuperképességről lemondtam, rám talált a *félelem démona*, a szuperellenségek legfélelmetesebbike, ahogy utólag a Tóth Karcsi nevezte, aki klafajártas az ilyen tudományokban, mert a szakmunkásképző meg az esztergaműhely csak duma, hogy senki ne sejtse, még a muterjáék se, hogy valójában kinek a zsoldosa.

Szóval az egész hétfőn kezdődött, s már a reggel sem indult valami marha fényesen. Mert ha az ember arra készül a haverjával, hogy hat zsibbasztó óra, egy mosolygós-éneklős örsi foglalkozás – aminek a végén tőle, a nőfafától általában mindenki a Napoleon Boulevard *Szállj velem!*-jét követeli folyamatosan – meg egy dögunalmas napközi után megnézze a Piedónéval a Zsoldoskatonát, akkor tutira beüt valami.

Mert olyankor természetesen nem elég, hogy még ki se heverte az előző heti ádáz csatát, amit egy majdnem halálos, egzotikus betegséggel szemben, szörnyű kínok közt vívott kilenc teljes napon át. Nem, olyankor muszáj, hogy már az első tanítási napon azzal fogadják tesin, hogy a plafonból ki-
lógó egyik kötél már jó ideje csak órá vár, mivel múlt héten már min- 23
denkét leosztályoztak mászásból rajta kívül. Hogy aztán később fogalma sincs arról, hogy miről szövegelnek órán a tanárok, az persze tökre normális egy ilyen súlyos betegség után. De az, hogy a szünetekben még bujkálnia is kelljen, hol a szekrénybe, hol meg a padok alá, hogy rá ne találjon az a rakás hülye, látványosan vakarózó nyolcadikos, akik – a Dévényi még nála is tahóbb bátyjának a vezetésével – minden óra után hangosan bégetve kérdőre vonnák, hogy miért is jött újra suliba, miért is hagyta ott hálátlanul a nyáját, amibe tartozik, na, az azért már kicsit tényleg túlzás. Persze őket egyetlen beszari ügyeletes sem jelenteni a tanároknak, holott napnál is világosabb a tényállása a folyosói rendbontásnak, mi meg már azért is tockost kapunk, ha csak ötvenkor megüünk ki a sulis udvarára.

És ha azt reméltem is, hogy annyi hányattatás után legalább a haveroméknál biztonságban lehetek, hát totál hamar rá kellett jönnöm, hogy tévedtem, mert a java csak akkor kezdődött...

*Részlet *Az amerikai fiú* című regényből

FÁRADT KADENCIÁK 9.

Idő spirálján pörög a bohóc
nevet az Isten meglöki Jó hecc
Kitárt karral zuhan a sötét
felé a bohóc Életén nem volt tét

*

Várákodik s lassan beesteledik
Megbecsülni sem tudja már hányadik
éjszaka ez mi meg fogja gyötörni
az a sok emlék fölösleges holmi

*

Hullaként hanyatt A hajnal messze van
Álmokat lát s az álma parttalan
Nem akar ébredni de aludni sem
Tágra nyílt szeme csillagokra üzen

*

Röptében legyet fektében halált
hiába hívogatta nem felelt
nézi a Dunán a sötét habot
Miért szenvednek az ártatlanok

miért jár a szenvedélyért büntetés
Visszafelé törölni mindent kevés

*

Volt egyszer amikor apám meghalt
hó zuhogott és kihalt volt a part
szomjasan álltam hamvazó ószben
kövér nyüvekkel megtelítődtem

*

Leülök ide közel a szívedhöz
lásd széjjelrág a láz betemet a köd

*

Sok a betegség megőszült szakállam
 mit keresek e rúzsos bazárban
 kit keresek s miben kereskedem
 Sárfoltok vérfoltok könny a helyemen

*

Húsfalon szétfutó neon-liánok
 besüllyed léptem míg közöttük állok
 Sok idegen jár Idegen vagyok
 Éjszakákat várok Beleszakadok

*

Zenéről beszél Bachról és Mozart
 emberek közé hátrált s megpróbált
 úgy élni ahogy élnek mások is
 Kék gyöngyét nézi s retteg hogy hamis

vagy a gyöngy vagy a könny ami színezi
 Taszítja minden ami még emberi

*

S ha a szépséget elveszi a kor
 volt-e értelme hogy valamikor
 rajongott és meghajolt nők előtt
 Árnyék taszítja Ismerős délelőtt

*

Felkel Kint esik Felveri a tojást
 A gázon szalonna zsíros látomás
 sül Eltelik a konyha szagával
 Végül nem eszik És ez is rá vall

*

Retteg mert testét kósza lázak gyötrik
 műszerek alázzák le a földig
 s még lejjebb hol a méltóság elveszik
 Szűkül Szája habzik Nem vár reggelig

kilép a kék párás virradatba
 Alvadt vért ringat ölében a balta

*

De most még a bűnről fecserészget
 a rész fölزابálja az egészet
 rossz történetekben mellébeszél
 Már senki sem figyel rá hogyha szól

*

Befűtta a hó vissza az utat
Előre menekül Ócska öntudat

*

26

A téglagyári tó Anyám a parton
agyagtól maszatos gyermekarc
homályos a kép Pirosas a széle
ráfrecscent nagyapám torka vére

s a fákról is éretten már a körte
pirosan hullt, ahogy kiköhögte

*

Mennyi lenne hogyha volna ára
ki fizet kit s kinek a kárára
köttetik az erkölcstelen üzlet
hogyan hazudtam meredten feküdjek

és szűköljek nem lehetett okom
Méltósággal veszni Ennyi S akarom

*

Játszik a bűnnel bírja-e más is
elveszik tőle nem baj van másik
Négykézlábra áll felugrat a holdra
Vállát rándítja Sír a bolondgomba

*

Régi házak elhamvadt életek
Fáradt díszletek hamuján ébredek

*

Zuhan bár az életén nem volt tét
kitárt öléből elpereg a sötét
Nevet az Isten meglöki Jó hecc
Idő spirálján haldoklik a bohóc

A HATÁROZATLAN SÁV

El kell felejtenem a lábnyomokat,
a csorba bokrokat, a használt
ösvényeket, és a csapásokat.
De legfőképpen a szagokat,
hormonok állati vizét,
turistahelyek eloltott tüzét,
menekülők izzadtságát.
Szűz utat kell találnom
egy napos területre,
száraz szívvel törni előre,
hogy az általam vágott
ösvényen legközelebb
valaki más érezze az
idegenség szagát.

*

Néhol csapást vág magának
a nap és elér a legmélyebb
elhatározáshoz, de
összességében védenek
még a lombok. Irányom
öntudatlan, minél mélyebbre
hatolok a sűrű bozótban,
annál inkább a kihagyott
részekre figyelek. Ahogy
közeledem a névtelen
helyhez, egyre erősebben
hunyorítok, míg szemem
hozzá nem szokik a fényhez.
Árnyékba húzódok, hogy
rám száradjon az izzadtság,
szívverésem csak eztán
lassulhat szokott ütemébe.
Melyik az a perc, mikor az
ember először lép be
egy idegen forróságba?

*

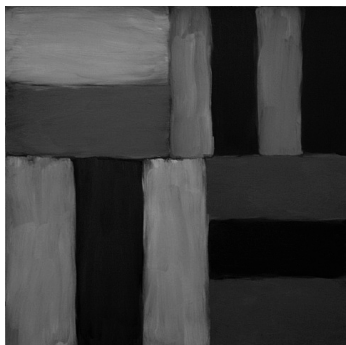
Bemerészkedni egy tisztásra
komoly készülődést igényel.
Figyelni a szabálytalan teret,
a fényszőnyeget, a határokon
álló kerítéseket. Érezni
a fák tekintetét, az árnyék
biztonságát, majd nesztelenül
lépkedni, míg tarkómat el
nem éri a forróság. És várni,
hogy a lombokat kilyuggató fény
végül körülöttem pihenjen meg.
A következő nap új készülődést ígér.

*

A kívülálló szégyenét érzem napokig,
illetéktelen szemlélője vagyok
a hirtelen szélnek, a fűszálak
féktelen táncának. Lépteimmel
nem gerjeszthetem fel
a tisztást, nem hagyhatok
rajta semmilyen hiányt,
a magamét legkevésbé.
El erről a területről, haragból,
lendületből. Hiába részesülök
egyre jobban a fény figyelméből,
a napsütötte föld végül égetni
kezdi a talpam, az ágyékomnál
feljebb nem ér világosság.
Miután tovább állok, nem hűl ki
a helyem, félek, nem érhetem el
időben a nyomtalanságot.

*

Bántják a talpam az avar csomói,
a száraz ágak, a hirtelen tobozok,
a szégyenlős gesztenyék.
Egy szűk ösvény félszeg tekintete,
hideg ujjak kapaszkodnak egymásba,
köztük frissen koppant gesztenye,
az öreg nadrágzseb emlékszik,
hogy egykor menedéket kértek tőle,
még mindig áthatja a fájdalomdíj
őszi illata.

TÖREDÉK

ÉS láttam a hét törzsnek népét
mint négy égtáj felől összeverbuvált
lusta földi sereget
ahogy kis sejtekbe tömörülve
külön tüzeknél topogva
sütögette mindenki a magáét
irigyen bámulva idegen
edények tarisznyák fenekére
kevéske zsoldjuk
nyakukba akasztott bőrsztyűőben
(*szívközelben* így mondogatták
olyankor hamis fény csillant
mélyen ülő sötét szemeikben)
hajuk zsíros ruhájuk pecsétes volt
ám érdemeiket fényesre
suvickolt nemesfémek hirdették
mellényük gombsora mentén

ÉS láttam a múlt felkent prófétáit
akik magukra húzták régi
elhasznált bőruket
ám orrlyukaik félrecsúsztak
a könyök és a térd ráncosan lógott
mint a kinyúlt harisnyaszárak
igehirdetéskor a szájsarok
s a járom mentén
szétszakadoztak az arcok
s ti kik tanúi lesztek mindezeknek
félelemtől reszketve összébb
húzódtatok néhányotok pedig
combját verdesve hahotázott
mikor kinyilatkoztatták
hogy *bizony hátra van előre*
mert egyik-másik próféta
nagy igyekezetében fordítva
bújt néhai kezeslábasába
s hogy meg ne fulladjon
egykor sokat túrt koszos tarkóján
kellett a híveknek szájjugot hasítani

31

ÉS láttam egy égi tüneményt is
emberformát de nem közülünk valót
széles vállát ragyogó palástként
takarták sugaras tollú szárnyak
villámló kardja kénes füstöt kaszabolt
így vonult végig a szétnyíló
tömegben ringó medveháton
és voltak kik megértették ekkor
hogy a vágyak leküzdhetők
s megszelídíthetők a gondok
hogy nincs megátkozottság
csak gyávaság és lustaság van
mi szigorú szakértők
és hájas hivatalnokok
képében kísérti meg a lelket

Az utolsó járat az enyém hosszú évek óta. Helyettesítenem kellett egyszer Janit, azóta rajta maradtam. Nem mintha bajom lenne vele, sőt. Az utolsó járat maga az állandóság. Amióta az eszemet tudom, ugyanonnan indul. Nem

is álmodom róla, hogy berakják a csarnokba. Jó helyen van így is, teljesen félreeső helyen, az egyik északi külső vágányon, azok közül is a szélsőn.

Olyan kis falvakba és vá-

roskákba gurul be, hogy nem csoda. Viharvert mozdony, plusz öt kocsi. Fülkék. Sok is az öt, szerelvényenként jó, ha akad két-három ember. De le kell vinni, mert hajnalban rákapcsolják őket más vonalakra.

Az utasok se nagyon cserélődnek. Néhány diák, viháncolnak a sörtől. Vasutas kollégák, például a Jani. Az idősebbek minek utaznának, ha nem muszáj? Inkább fiatalok. Kivétel nélkül leszállnak az elővárosokban. Kísértetvonat, sokan így hívják a huszonkettő harmincnyolcast. Elkérem a jegyeket, mert ez a feladatom, de előre tisztában vagyok vele, ki milyen kedvezménnyel és meddig utazik. Nincs meglepetés. Nem is baj, hogy nincs. Éppen így szeretem.

Indulás előtt a Retúrba megyünk. Beülünk egy órácskára. Ott van a pályaudvar oldalában, pont a megfelelő helyen. Akad egy kis holtidő ilyenkor, azt töltjük ki kocsmázással. Nem úgy kocsmázás, hogy megállás nélkül öntenénk az arcunkba az alkoholt. Amióta behozták a citromos sört, én azt iszom. Olyan jó, hogy sör, és mégsem vág fejbe. Finom, mint a limonádé. A többiek kinevetnek érte. Bambinak hívják, gyerekitalnak. El nem szalasztaná az alkalmat, hogy tegyenek rá egy megjegyzést. Pizskálnak, nem vagy te férfi. Incselkednek a csapos lánnyal, hozzon nekem mást. Rendes sört, unikumot. Jóban vagyunk vele, kedves nő. Szép. Nem azért, mintha érdekelne. A feleségemen kívül senki nem számít. Csak tény, hogy szép.

Jani néha beszólogat neki, és egészen cifrákat, olyankor leállítjuk. Neki most persze többet kell megengedni. Akadnak helyzetek, amikor majdnem mindent meg lehet érteni. Amikor felesleges kívülről beledumálni a másik ember életébe. Elvitte a feleségét a rák. Azóta hol itt, hol az északi rendező pályaudvaron lődörög. Igaz, jobb, ha velünk van, mintha egyedül enné a bánat. Bedob pár százast a gyümölcsösbe, egyszer nyer, máskor veszít, elvan velünk. Legurít egy sört, csendben elücsörög felette. Ilyenkor szoktam elővenni a szendvicset, a citromos sörhöz. Passzolnak egymáshoz. Ismernek itt régóta, nem gond, ha a sajátomat eszem. Csak igyak. Igyunk.

Le és fel évek óta ugyanazon a vonalon. Ismerem az összes szegletét ennek a környéknek. Délután is figyelek, ahogy jövünk befelé, de az este az

UTOLSÓ JÁRAT

igazi. Sötét van, néhol vaksötét. A csillagokat se látni. Úgy kell elképzelni, hol tartunk, mi mellett suhanunk el. Másra nem hagyatkozhat, kizárólag a megérezéseidre. Jön egy omladozó mozdonyoszín, ablakaiban embermagaságú gaz. A csonkavágányon kibevezett vagon. Szenes göröngyök. Aztán az Asztalos Sándor utca, a túloldalán edzőpályák, sok-sok lurkóval. Balról a stadion. Később a kiserdő a hajléktalanokkal. Szépen berendezkedtek ott, nem gúnyolódásból mondom. Van a fejük felett fedél, főzni is tudnak. Minden látható bentről. Éjszaka meg elképzelhető. A mozdony hangjából, a kanyarvételekből sejthető.

33

Egyszer délután, befelé jövet leszakadt a felsővezeték. Talán egy kilométernyi távolságra sem volt a pályaudvar. Szóltak a központból, hogy időbe telik, mire bejuthatunk. Leszállítottuk az utasokat. Eligazítottuk őket, merre menjenek. Mi meg Janival sétáltunk egyet a környéken. Felmentünk oda, ahol a villamos jár. A harminchetes. Temetőjárat, így becézik, a Kerepesi meg a Kozma utca miatt. A felüljáróról elképesztő a kilátás. Nem is az, hogy mennyi mindent befog a tekintet. Az edzőpályák, a Salgótarjáni úti stadion, a Puskás Ferenc. A Ganz-gyár, a villamos kocsiszín. De ahogy kitérülkodik ott a város, engem teljesen váratlanul ért. Látszanak a hegyek széles sávban. Nézd, mint az elnehezült kezek, hívta fel a figyelmemet rá Jani, lecsüngenek. Hihetetlen tágasság. Mintha megnyílna az ég. Micsoda naplementék lehetnek innen, a felüljáróról! Ilyen persze csupán egyszer történt, és loholtunk is vissza a vonathoz. Jó volt máshonnan is látni a környéket, de nekem az az igazi, ha belülről, az ablak mögül szemlélhetem.

Az első szendvicset a Retúrban, a másodikat a vonaton eszem meg. Így szoktam hozzá. Mikor elindulunk a pályaudvarról, néhány percig állok a peronon. Játszom, sikerül-e beazonosítani, hol vagyunk. Nem annyira a kevés kinti fényből. Hanem, ahogy mondtam, a hangokból, a vonat mozgásából. Egészen a városhatárig. Utána ellenőrzöm a jegyeket. Nincs semmi, soha semmi gond. Ha valaki meg hangoskodik, ráhagyom. Úgyis mindjárt leszáll. Végigjárom az öt kocsit, leülök az utolsóban. A hátsó teljesen üres szokott lenni. Előhalászom a táskából a maradék szendvicset. Szétnyitom, most is benne van-e a paprika, a házikolbász, a sajt. Benne van, természetesen.

A feleségem készíti, egyszer sem jöttem még el úgy otthonról, hogy ne csomagolt volna vacsorát, dupla réteg szalvétába, teával. Akár egy gyereknek csinálná. És tényleg benne van a szíve-lelke, olyan finom, annyira jólesik. Mintha itt lenne ilyenkor velem ez a szép, szomorú asszony. Mert gyakran szomorú. Ül az asztalnál, mered maga elé, zavarni is alig merem. Van mosoly, van ölelés, szeretjük egymást, szóval nem emiatt. Jobb egyedül

üldögélni evés közben. Lepakcsolom a villanyt a kocsiban, úgy. Csak ha befejeztem, megyek vissza Janiékhoz. Vagy, ha nincs Jani, maradok itt. Olvasok, gondolkodom. Széthagyják az utazók az újságokat, belepillantok. Vagy ki-
megyek az üres folyosóra, figyelem a fényeket. Ezerszer láttam, belém
34 égett a kép. Ha lecsukom a szemem, könnyen felidézem, szavakkal le-
írni nem tudnám. Az éjszaka fényei az üvegen, az ülésen. A lehúzott
ablakok, a bevágódó szél, és a függöny, ahogy kicsapódik a folyosóra, ide-
oda szálldogál. Tényleg, mint egy kísértetvonat.

Aztán egyszer, téli éjjel volt, megyek az utolsó kocsiba. Az utolsó kocsi
utolsó fülkéjébe. Ott ül egy lány a sarokban. Reszket. Kérem a jegyét, nincs
neki. Kérnék igazolványt, az sincs. Ki vagy te? Mi vagy te? Ne bántson! Kócos
haj, zsíros is. Beesett arc. Szakadt kabát. Egyszóval rosszul nézett ki. Mit csinál-
sz? Utazgatok. Most éppen hová? Füzesabony. Az nem ez a járat. Mint egy
kivert kutya. Megadóan lehajtott a fejét. Onnan pillantgatott fel rám. Csil-
logtak, belehasítottak a sötétségbe a szemei. Nem kérdeztem és nem csinál-
tam semmit. Mert mit kell, mit érdemes ilyenkor?

Aztán magától beszélni kezdett. Hogy az intézetből szökött meg, nem
bírt tovább. Egy kastélyban éltek, elzárva a világtól. Magatartászavarosok
és árvák együtt. A barátnőjével, Sörfőző Gabival vágtak neki. De a barátnője
máshová akart menni. Különváltak. Van pénzed, kérdeztem tőle. Nincs.
Ki lakik Füzesabonyban? Apád, anyád? Nem is ismertem őket. Ide-oda uta-
zgatok, amíg le nem szállítanak. Van hol aludnod? Állomásokon. Ha kell, a
vécében, vagy az aluljáróban, tehervagonon.

Hazavittem. Mi egyebet tehettem volna? Gondolkoztam rajta, mi
lenne a jó megoldás. Nem volt más rendes lehetőség. Már amiatt is elszé-
gyelltem magam, hogy ezen gondolkoznom kellett. A rendőrség fel sem me-
rült a fejemben. A feleségemnek kikerekedtek a szemei, amikor meglátott az
ablakból a gyereklánnyal. Leültünk mind a hárman a konyhaasztalhoz. Forró
teát ittunk. Nem szólt egyikőnk sem. Néztem a feleségemre, mi lesz. Percek
teltek el így. Végül, mikor kezdett tűrhetetlen lenni a csend, felállt, bement
a kishálóba. Én utána, gyorsan elhadartam neki, amit tudtam a vendégünk-
ről. Megágyazott a lánynak. A mesefigurás párnát és paplant készítette elő.

Sokáig próbálkoztunk. Éveken át. Az orvosok biztattak minket. Hittünk
benne, miért ne. De Zsuzsa kétszer is elvetélt. Nem lett gyerekünk. A felesé-
gem megkedvelte a lányt. Úgy döntött, egyelőre maradjon nálunk. Aztán
majd meglátjuk, hogyan tovább. Maradjon nálunk, ha már így alakult.
Senkinek sem ártunk vele. Neki is jó, nekünk is jó. Hiszen ez az utolsó esélye.
Az utolsó esélyünk.

[AZ ÁLLOMÁS MELLETT]

az állomás mellett ócska pavilonok
koszos légyiszkos ablakok
sör és vizeletszag
a memóriád fagypont alatt
a lány szembogarában ott az ősz
hiába igyekszel összerakni
a szétszórt tegnapokat
melyek melléd szegődtek észrevétlenül
most kéne felállni és elmenni innen
ahol csak tartós tej tartós kenyér és tartós harag...
nyitott vagy mint egy üres sörös doboz
mint a halálraítélt aki várja az akasztást
fömláldozod a befejezetlen múltat
az egyetlen időt ahol még vagy
kézen fogod az arcokról lelopott bizalmat
szavukat szélnek eresztik a nyárfák
– *emberi hangon itt csak ők beszélnek*

Oláh András 35

MIÓTA ELENGEDTELEK

a szurdokban kis patak csörgedezett
durva fenyők bújtatták
furcsa neve volt
egymáshoz simuló arcunkat
néztük meztelen vizében
minden olyan hibátlannak
tűnt akkor és egyszerűnek
– csak azóta kuszálódtak össze
a dolgok mióta elengedtelek
s mióta az a suta be sem fejezett
mondat – mint az abroszon szétfolyó
bor – benned foltot hagyott

ŐSZI NAPSÜTÉS

Leülsz egy padon, őszi napsütésben,
s még nem tudod, hogy évek múlva
irigyled magadtól majd a zűrzavart,
azt, ami a kétségbeesés összes testi jele,
azt, hogy ilyen közel vagy
a legutóbbi fordulathoz.
Kiálltad a gyávaság próbáját,
ezt adják tudtadra éppen,
ezzel a súllyal indulsz utadra,
s ereszkedsz alá a köves dombról,
kanyargó ösvényeken.

VÉGRE TÉNYLEG

Egy nevető tekintetet készít elő az aznapi találkozáshoz.
Egyikük beszélni fog, a másik hallgat,
s minél lendületesebbek a gesztusok,
minél inkább szolgálják a meggyőzést a mondatok,
annál egyértelműbb a mosoly, amelyik
tükröt állít a gesztusoknak,
visszájukra fordítja az érveket,
létrehozza azt a csendet, melyben
végre tényleg történhetne valami.

ESTE

Aprócska háton
nyulacskás ta-
karó,
még egy utolsó igazítás, simogatás,
mielőtt súlytalanul elmerülnék
a maró sötét
konok erőiben
kegyelembe szenderülve.

ANYÁM CSODÁLKOZÓ

Anyám csodálkozó
tekintetei zuhannak
lassan elnehezülő napjaimra.
Pattogós csárdásai,
fényes zsoldárai alól
esténként még fölemeli
vöröslő arcát
a halottsirató
naplemente.

Ha Takács Árpádnak van igaz barátja, biztosan elmeséli neki, mit mondott Józsi apu a fiának, Sanyinak; egyszer az életében mindenki megkapja az esélyt a nagy dobásra, csak ott kell lenni, fel kell ismerni. Józsi apu gyakran

mond efféléket, nemcsak őszinte, de nagyon bölcs ember is ő. Ő, ahogy a fia arcába nézett és a vállára tette a kezét, miközben beszélt! Nem csoda, hogy Sanyinak könnyes lett a

38 Berka Attila

HA

szeme, hogy meghatódott, hiszen úgy tűnt, megannyi félreértés és összekülönbözés után végre valóban egymásra találtak. Persze, jött az olvashatatlanul gyors stáblista, folytatja Takács Árpád, ha van igaz barátja, a jól ismert, erőszakos hang, ne menjenek sehova, mert hamarosan következik az esti film sztárparádéval és lenyűgöző akciójelenetekkel. Elmondja, kivételesen ellépett a tévétől, sőt, az ablakhoz ment. Kibámult rajta. Józsi apu szavain gondolkodott, szinte fájt, ahogy forrt az agya, zúgott a szíve.

Úgy érzi, mintha erre várt volna eddig. Talán túlzás, hogy egész életében, de még ezt is megkockáztatná, vele ugyanis soha nem beszélt így senki, sóhajt Takács Árpád, amikor igaz barátjával beszélget. Nem volt, aki irányt mutatott volna, aki kéretlen tanácsokkal látta volna el, vagyis neki bevallhatja, azt gondolja, sőt, meggyőződése, teljesen máshogy alakul az élete, ha van neki is Józsi apuja. Nem kell, hogy mindig vele legyen, de amikor szükség van rá, egyszer-egyszer, azokban a bizonyos, megfelelő pillanatokban, igen, ha olyankor megmondja a tutit, mert annyi kellene, kellett volna. Hogy érezze a biztonságot, a hátország higgadságát, a bölcsesség nyugalmát. Amikor például kamaszként elfogyott az ereje a világgal harcolásban, akkor lett volna hova fordulnia, ugye. Ő, hány reggel volt lehetősége, hogy új emberként ébredjen, de mindig elszalasztotta, mert hiányzott egy mondat, egy bölintás, egy pillantás, egy végtelenül apró, ám annál jelentősebb valami, egy végső lökés, úgymond. Az impulzus, ugye, amitől beindultak volna benne a megfelelő folyamatok, melyek a kudarcok és a sikerek feldolgozásához, a történések értelmezéséhez elengedhetetlenek, ő viszont fegyvertelenül, tapasztalatlanul és teljesen egyedül volt kénytelen szembenézni mindennel, egy idő után pedig oda jutott, hogy inkább nem csinált semmit, fokozatosan visszavonult, elvonult, hogy a lehető legkevesebb esetben kelljen az értelmetlen és ostoba világgal érintkeznie. Ez volt a válasza, mivel az ösöztön durvasága, az agresszió parancsa a priori hiányzik belőle, kizárólag nemicselekvésbe, a semmibe tudott menekülni. Aztán az évek során úgy megszokta a nemtevést, hogy most, amikor ezek a soha nem tapasztalt mechanizmusok váratlanul működni kezdenek, bizony, kicsit rázza a hideg. Rettentő nehezen

tájékozódik, miközben élesen figyeli magát, vizsgálódik rendületlenül, ne-hogy belebolonduljon, darálja Takács Árpád, ha van igaz barátja, aki amúgy mindenről tud, legalábbis sokat sejt, hiszen a hosszú évek alatt bármit mondhattak s mondtak egymásnak, nem rettentek vissza a közhelyes fogalmazástól se, igazi igaz barátok régtől fogva, együtt hitték, hogy az ajtók valójában áttetsző vagy átlátszó függönyök csupán, hogy ami lesz vagy lehetne, mind elérhető, csak akarni kell, ugye.

39

Azok a fránya évek, évtizedek, mondja keserűn Takács Árpád, ha van egy rendes munkatársa, akivel a körülményekhez képest bizalmas viszonyban van. Egy olyan, akivel nemcsak a napja nagy részét tölti kényszerűségből, hanem utána, a szabadidejében, a magánéletében is szívesen beül valahova az aznap történeteket, a dicséreteket, a lebaszásokat vesézetni, ám itt nem állnak meg, hanem tovább mennek, általánosabb és talán mélyebb dolgokról is társalognak. Természetesen nemcsak munkaidő után teszi ezt Takács Árpád a rendes munkatárssal, hanem ebédidőben is, vagyis együtt járnak ebédelni, hiszen egy akkora ebédlőben nem jó annyi ember közt egyedül enni, és fémpénz sincs mindig elegendő a zsebben, jó, ha van kitől kölcsönkérni, ráadásul a kávéautomata nyomkodása amúgy is igazi közösségi élmény. Tehát hiába csak egy *fogaskerékfog* a gépezetben, kevésbé érzi magát magányosnak, árvának Takács Árpád, és talán az a legjobb a rendes munkatársban, amikor ránéz, hogy magát látja viszont, hiába nem szívderítő a látvány, de legalább látja magát, tudja, hogy van.

Minden vasárnap este, meséli Takács Árpád, ha van igaz barátja, a híradó alatt a következő heti tévéújságban vastag piros filctollal karikázza be azokat a műsorokat, amelyeket mindenáron, ha törik, ha szakad, meg akar nézni. Zölddel jelöli az ismétléseket. Kékkel karikázza azokat a műsorokat, amelyeket akkor néz meg, ha éppen ráér, ha nincs jobb dolga, úgymond, mivel pedig általában nincs más dolga, ezeket is mind megnézi. A legvastagabb, természetesen, a fekete filc, amivel mindent átsatíroz, ami nem érdekli, hogy azonnal lássa, amikor az újságba pillant, a vöröset, a zöldet, a kéket. A horoszkópokat és a sztárhíreket is élvezettel olvassa, a keresztretjvényt szívósan töltögeti a hét folyamán.

Ki tudja, mi lenne, teszi fel a költői kérdést Takács Árpád az igaz barátjának, ha van ilyen, vajon ha még napokig, esetleg hetekig tart a rossz viszony Józsi apu és Sanyi között, valószínűleg tovább tompul ő maga is, mélyebbre jut a kedvetlenségben. Sanyi azonban kivételesen azonnal, vagyis a másnapi epizódban megfogadta Józsi apu tanácsát, és megindította a változásokat Takács Árpádban is, aki egyébiránt mozdulni is alig tud a gyomrában

terebélyesedő izgalombombától, bevallhatja egy igaz barátinak, valahogy másként látja a dolgokat, az évekig tartó szinte teljes és kényelmes elszigeteltség unalomba fulladt tulajdonképpen. Kedvenc sorozatainak soha nem akar vége szakadni, a világ nem lesz jobb, ami korábban megfelelt, az

40 most kimondottan rossz, és ő is csak öregszik. Talán az a legpontosabb megfogalmazás, hogy elege lett. Mindenből.

Időnként bocsánatot kér a közhelyekért, nem kedveli őket, csak van, hogy nem lehet másképp beszélni, az egész élet egy kurva nagy közhely, na, tessék, már megint, ugye, most mondta, mosolyog Takács Árpád a rendes munkatársára, ha éppen a szokott helyükön, a szokott asztaluknál ülnek. Ha az embernek van egy kis esze, mutat nagyvonalúan a fejére Takács Árpád, és van szeme meg füle, ugye, na, meg orra, teszi hozzá játékosan, az orról szeretünk megfélekedezni, pedig rendkívül lényeges szervünk, jelentőségét a nyelv is tükrözi, ha azt mondjuk, orront, orrol, kiszagol, felhúzza az orrát és a többi, mint például Sziránó is, egyszóval nehéz nem cinikusnak lenni manapság, rándítja szemöldökét Takács Árpád, ha a rendes munkatársával sörözik, akivel rendszeresen együtt eresztik ki a gőzt, veszik le a zakót.

Most, ahogy erről beszél, gondolkodik el hangosan Takács Árpád, ha a rendes munkatársával bambul a kocsmában, az jut az eszébe, hogy igencsak kellemes elbeszélői pozíciót foglalhatott volna el élete során, ha akarta volna, ha szükségét érezte volna, vagy egyáltalán eszébe jutott volna, hogy kellemes elbeszélői pozíciót foglaljon el, ahonnan belülről és kívülről is lát, lehetősége nyílik teljes valójukban vizsgálni az embereket, az eseményeket, akár saját magát. Objektívan, analitikusan, hogy ne befolyásolhassa, tévesztesse meg, ne játszhassa ki senki és semmi, sőt, ha már az egész-közhely élet-közhely közhely-közhely, akkor a kellemes és változatos perspektívájú elbeszélői pozíciónak köszönhetően a legszabadabb szabadság birtokosa lehetett volna. Kár, hogy csak mostanában gondolta végig mindezt, minden másképp történt volna, ha.

Nem tudok vele mit kezdeni, ráuntam, mondja Takács Árpád, ha van igaz barátja, és előredől, könyöke az asztalon épp csak egy centiméterre a majdnem üres korsójától. De szétosztani nem akarja, mert se nincstelen, se hajléktalan nem akar lenni, se kiszolgáltatott, napi tíz-tizenkét órát dolgozó rabszolga. Eszébe jutott már a halál is, mert ez az élet a kutyának se kell. Mert az itt a szörnyű igazság, dől hátra Takács Árpád, és kacsint az igaz barátjára, közben kikortyolja a maradék sört a korsóból, hogy neki nem volt rendes gyerekkora, minden bizonnyal el is kallódott volna, ha nincsenek a nagyszülei, akik magukhoz vették, aztán meg annyit örökölt tőlük a hatalmas házon kívül is, hogy abból élete végéig úri módon élhetne, bár az igényei alapvetően nem nagyok.

Szerencséje volt tehát, megúsza, igen, kimondottan jól járt. Eleinte, az iskolák után próbált dolgozni, kereste a neki való szakmát, a rászabott hivatást, de valahogy sehol és semmi nem akart tartósan sikerülni. Rövidesen kezdte úgy érezni, semmi értelme az életének, ha ennyire nem találja a helyét, ráadásul mind jobban undorodott az eladóktól és a vevőktől, az ügyintézőktől és az ügyfelektől, a főnököktől és a beosztottaktól, besokallt, és megértette, számára se idő, se tér nincs itt és most, ezért okosabb, ha kivonul, kilép. Az öngyilkosság is megfordult a fejében, nevet Takács Árpád, ha van igaz barátja, akivel lehet jókat beszélgetni, hasznosan időt tölteni, később azonban megállapította, hogy arra semmi szükség, hiszen vagyona, egzisztenciája van, el tud vonulni, ha nincs más lehetőség, akkor ezt választja, ha már egyszer választhatja. És gyakorlatilag elég sok évet képes volt leélni magányosan, csendben, a világtól távol, hogy csak akkor találkozott emberrel, ha akart, mégis, újabban afféle hiányérzet jelent meg benne, furcsa, kellemetlen érzés, az viszont biztos, hogy visszailleszkedni már képtelen, olyan igazán nem is akar. Vagyis tanácstalan most, kivár kicsit. 41

Mindig is fontosak voltak számára a sorozatok, magyarázza Takács Árpád, ha van felesége, aki valódi társ jóban-rosszban, mert a bennük szereplő családok általában olyan ideált testesítenek meg, amitől oly távol van mind a saját, mind a környezet élete. Mert ha vannak is időnként durvább konfliktusok, azok legtöbbször félreértések vagy véletlen külső körülmények miatt vannak, és általában nagy százalékban megoldódnak, a szereplők háromrészenként, esetleg két hét után mindig egymásra találhatnak, ő meg az apjával sohasem békült ki.

Ha Takács Árpádnak van szeretője, aki férfivá teszi a férfit a pusztá létezésével, akit újra és újra meg kell hódítani, miközben soha nem lesz teljesen az övé, az egyik szenvedélyes éjszakán vagy hajnalon biztosan mesél neki a szabadságáról, hogy akkora vagyona van, hogy soha nem kell foglalkoznia azzal, mi lesz vele másnap, hogy éppen emiatt soha nincs másnap, csak aznap, folyamatos jelen, csodálatos egyetlen idejűség. Bármihez kedve szottyán, megteheti, nincsenek korlátok, megalázó kompromisszumok, nincsenek méltatlan közegek, felesleges kapcsolatok, se ostoba rokonok, se irigy barátok, csak az én, a te meg az ők, és ahogy magyaráz Takács Árpád a szeretőjének, egyre jobban érzi magát, egyre felszabadultabb, szinte elhiszi, hogy ennyire egyszerű, ennyire egyszerűen szép az egész, kihozza belőle a nő a maximumot. Ha Takács Árpádnak van szeretője, akkor egészen más ember.

Élete legizgalmasabb húsz perce volt, magyarázza Takács Árpád, ha van felesége, az egyéb történés-szálak nem érdekelték, csak Sanyira koncentrált, mert tudta, nem véletlen, hogy így és most kapta a várva várt jelet, tátott szájjal, visszafojtott lélegzettel figyelte Sanyit, ahogy nyitott szemmel, éles füllel és tág orrcimpákkal jár-ke, csak Sanyi létezett és ő, a két rokonlélek, mert rengeteg közös van bennük, ez már a kezdetekkor kiderült, és mostanra egygé váltak, köszönhetően Józsi apunak, ennyit számít egy tökéletes nézés, egy bölcs mondat.

Takács Árpád átkarolja a feleségét, aki számára ő erős bástya, aki cserébe meleg családi fészek, az őrangyal maga megismerkedésük pillanatától fogva, és azt suttogja a fülébe, úgy érzi, egy sokáig emelkedő erdei ösvényen áll pont sötétedés előtt, de nem költözik bele a félsz, nem jut eszébe a menekülés, mert köztük mindennél erősebb a kapocs, a vonzás, ami összetartja őket, és így, együtt, ketten mindent legyőznek, erősek és sérthetetlenek.

Itt van tehát az a bizonyos nagy esély, a jel, lelkendezik Takács Árpád, ha van igaz barátja, akivel gyorséteremben uzsonnázik, az igazi kaland, amire mindig is vágyott, amitől kivételesen kitágul és értelmet nyer a világ. Ha Sanyinak sikerül, neki is sikerül, hiszen olyanok ők, akár az egyiptetűjű ikrek, Józsi apu bölcsessége pedig alapvetően változtatja meg az életüket, az egész felfogásukat, az élethez való viszonyukat. Utánozni kezdte Sanyit, vallja be az igaz barátjának Takács Árpád, figyelni, ahogy figyel, nézni, ahogy néz. Lesi a tekintetét, tanulgatja a mozdulatait, hogy amikor megtörténik, ő fel legyen készülve, és azonnal cselekedni tudjon, addig pedig kitartoán várni, várni, várni.

Ha Takács Árpádnak van gyereke, akit tényleg érdekel, hogy milyen volt az ő gyerekkora, akkor egy szappanoperába illő történetbe gabalyodik bele, próbálja elmesélni a többszörösen hűtlen anyát, aki végül nyomorult alkoholistaaként hal meg, az elviselhetetlen mostohatestvéreket, az állandóan dühös apát, a rossz környéket, a rossz iskolát, hiába nem akarja színezni, mégis egyre jobban belebonyolódik, csak magyaráz, se vége, se hossza, ám a gyerekek, szerencsére, mélyen alszik.

Ha Takács Árpádnak van gyereke, egy vasárnapi ebédnél elmondja neki, hogy gyerekként ő is élvezte a friss tavaszi esőt, a nyári napsütést, szeretett volna tóparti kövön sütkérező béka vagy szállingózó hópehely lenni, esetleg kivételesen józan apja mesésen tekergő cigarettafüstje. Elmondja neki, hogy az akkor és a most között alig van különbség, csak hit van, remény és szeretet, ha Takács Árpádnak van gyereke.

Ez nem az az írás, amit valaha meg fogok írni.
Ez nem az a bírás, amivel valaha el fogok bírni.
Innentől hagyom a mással hangba állókat.
Ez nem az az apám, aki valaha mása ellen fordul.
Ez nem a fordulatokban gazdag apám.
Ez nem az a konan, ez nem az a pusztító.
Ez nem az a kanon, ez nem azon a helyen színelő.
Ez a vaku nem az a villanás.
Ez nem az a kín, amelyikből bármilyen kín.
Ez nem az az én, amelyikben akármelyik melyem lakik.
Ez nem az a melyem,
amelyik hasonló helyzetben elbírna velem.

INDULOK JAJKUBA

A vers felmentés tornából.
Egy időben a kedvenc költőm voltam. Lógásom.
Hosszú mondat, vizsgálja felül.
Alul a víznek árja. Tisztújító a közgyűrés.
Zárt körű a vészfénytársaság.
Karácsony, többnyire semmitmondó mélek,
zenés diavetítés. A szem a mélek tükre.
Kakasom japánkak. Tyúkom japánkék.

Tudok egy rózsaszín jajkut, mondja Marcella.
„Formaság a nyár. / A hold lepke hímpora. / Hozzáérsz. Vége.”

AZ ÉKESSZÓLÁSRÓL

Verstételek

LV.

Gyatra nyelvtudásom
kielégítőnek bizonyult,
ami egy hasonló készségű
mexikói lányt illet,
cseten.

LVI.

Attól, hogy fölírom egy papírra: gyónás,
nem nyerek föloldozást,
írhatom akár százszor is.
Még csak annyi van hátra,
hogy egy szép nőt ördögnek lássak.

LVII.

Ez egy — túlélő szokás.
Egy túlélő szokása.
A túlélés szokása.
Szokás, ami túlél.
Vagy ő, vagy én.

LVIII.

Ez egy — húsdaráló.
Növényi hús trancsírozója.
Mákkukacok kikeltetője.
Benyeli az ujjamat tövig.
Vérmák.

LIX.

Valami omlik.
Vonzza az örvény.
A forgásba szerelmes.
Kavarok haragoszöld öblén.
A pusztulásba.

BONCASZTALRA

*„Amit szemeddel sejtessz,
szíveddel várd ki azt...”*

Az ujjaim még szokják a szikét,
mintha ruhát metszenék, állott szövetet.
Boncolásra, remélem, majd valami olyat kapok,
aminek az íráshoz is köze van,
még csak a kéz környékén, de már úgy hiányzik.
Egy jó preparátum elkészítése
40-50 munkaóra.
Lelket nem, azt sokkal tovább tart.
Maró formalin, kopott zománcú tálcák
– az utam, új otthonom.
Ezt választottam, a húson át,
mostantól évekig.
Arra kell mennem, amerre a legnehezebb,
mindig a legnagyobb ellenállás felé.

Csak ne én lennék az, aki ellenáll,
és ne futna minden olyan mélyen.*

*Rita most XX éves, én tizenkilenc,
szívem szerint kölyök vagyok, legfeljebb kamasz.

Lilla és Feri gyerekkoruk óta ismerték egymást, de egyikük se gondolt arra, hogy lesz majd köztük valami. Ez a valami akkor történt, amikor diszkóban voltak, és Feri másnap ment letenni a jogsit, ezért csak almalevet ivott. Feri nem akart se táncolni, se semmit csinálni, csak ült kint a lépcsőn és cigizett. Ekkor lépett ki az ajtón Lilla, és csak úgy tengett-lengett, lógatta a táskáját, és rugdosta az új cipőben a murvát, és megkérdezte Feritől, hogy ma kell-e átállítani az órát, mert akkor hamarabb kell hazamennie. Na, ettől kezdve jól elbeszélgettek, és Feri hazakísérte.

Podmaniczky Szilárd 47

A HALÁL MENYASSZONYA

- családtörténet -

A lényeg az, hogy innenstől kezdve hiányozni kezdtek egymásnak, és ezért találkozgattak, és csókolózgattak is egy kicsit, és közben kiderült, hogy egyiküknek sem volt még dolga a másik nemmel. Megegyeztek, hogy megkeresik a legalkalmasabb pillanatot, és akkor egymáséi lesznek. Erre nagyon sokat kellett volna várni, ezért Feri elkérte egy barátja lakásának a kulcsát, és akkor ott. Lilla nem nagyon élvezte, de Feri igen. Aztán vártak egy hetet, és akkor újra kipróbálták. Na, akkor már Lillának is tetszett.

Így éltek, éldegéltek, mikor Feri kimondta, hogy házasodjanak össze. Lillának nem volt ellenére, de egy csomó problémát fölvetett, mire Feri azt válaszolta, hogy azért vannak a problémák, hogy megoldjuk őket. Ebben egyet is értettek, és összeházasodtak.

A szülői családok örültek egymásnak, anyós az apósnak, és viszont, majd megállapodtak abban, hogy adnak egy kis önrészt a fiataloknak a lakásvásárláshoz.

Amikor megkapták a pénzt, kinéztek maguknak egy kis eladó házat, és kölcsönt vettek föl rá a bankban, tizenöt évre tíz millió forintot. A törlesztőrész nem volt kevés, de Feri letette a biztonsági őr vizsgát, Lilla pedig elment a postára dolgozni.

Reggelente együtt reggeliztek, munkába együtt indultak, este pedig újra találkoztak, megvacsoráztak, és nézték a tévét. Mindketten elégedettek voltak az étellel, mikor Lilla azt mondta, szeretne egy gyereket.

Annak semmi akadálya, mondta a Feri, legalább nem költök óvszerre. Ennek a kis változásnak az örömére ifjonti hévvel vetették magukat a szerelmeskedésbe, és kipróbálták annak minden ágát és szakirányát.

Egyik este nézték a tévét, mikor a bemondó bemondta, hogy emelkedni fog a családi pótlék, mert a kormány ezzel akarja ösztönözni a gyerekvállalási kedvet. Ferinek se kellett több, újra ledöntötte a nejt, aki ekkor

érezett először valami furcsát a dolgokban, és napokkal később el is mondta a férjének.

48 Nagyon szeretek veled kufircolni, drágaságom, mondta Ferinek, de ezzel a családi pótlékkal betetted a bogarat a fülembe. Teljesen olyan érzésem van azóta, mint amikor apám szemében láttam a kéjszívár pénzvadász indulatot, midőn anyakocáját vitte a kanhoz, és azon számolgotott, ha nyolcnál több kismalac születne, mennyivel gazdaságosabb lenne az állattartás.

Feri lesütötte a szemét, és magához húzta az asszonyt. Ne gondolj ilyenre, butuskám, mi nem a pénzért csináljuk. Tudom, mondta Lilla, de az anyakoca és a süvöltő malacok képe beette magát a fejembe. Majd ha megszülsz a bébit, kimegy, mondta Feri, és már simogatta is az asszony melleit, már két kézre markolta a fenekét, és már dugta is bele a nyelvét a fülecskéjébe. Az asszony levetkőzött, fölfeküdt a konyhaasztalra és szétvetette a lábát. Feri megemelte a neje tomporát, és csöndesen becsúsztatva péniszét a szeméremajkak világába. Az asszony föltette Feri vállára a lábát, és így ruganyoztak, mígnem elérték a célt.

Ekkor fogant meg a kis Nándi, a konyhasztalon, ahol később mennyi főzeléket megevett.

Amikor kiderült, hogy Lilla terhes, rájöttek, hogy nincs gyerekszoba, és mindketten túlórákat vállaltak, és egyre kevesebbet találkoztak. Mire Nándi megszületett, kiütve a nappali falát, megtoldották a házat egy ötször ötös szobával. Kemény munka volt, de megérte.

Csakhogy a sok túlmunkát nem lehetett abbahagyni, mert a gyermek költsége, és az új szobával megnőtt rezszi nem engedte. Ekkor Ferinek számottevő ötlete támadt, legyen még egy gyerek, és még nagyobb családi pótlék, a szobában elfér, a rezszi meg nem növekszik. Lillának nem tetszett az ötlet, megint az anyadisznó helyzetét vázolta Ferinek, aki suttyomban le-lehagyogatta a farkáról az óvszert, és amikor Lilla észrevette, föl húzta, de előtte kilyukasztotta. Így született Zsófia.

Feriéknél igazi családi hangulat alakult ki, amit főleg hétvégén élvezhettek. Lilla főzött, Feri a gyerekekkel játszott, aztán fordítva, s bár szűkösen éltek, úgy gondolták, nem baj, mert nem is akarnak ők mást, csak hogy együtt legyenek.

Sajnos, a szülők, illetve nagyszülők már benne voltak a korban, s mivel Feri és Lilla egyikék voltak, a gondozásuk rájuk hárult. Először Lilla apja halt meg rákban, majd az anyja következett, őt az infraktus rántotta magával. Lilla hallgatag lett és szomorú, órákat ücsörgött a temetőben, és most látta be először, hogy mindenkire ez a sors vár. Feri csak a vállát vonogatta, mert egy férfi nem ijed meg a haláltól, de a szomorúság órá is átragadt.

Már nem játszottak annyit a gyerekekkel, ráadásul egy újabb terhesség is beszaladt, amit Lilla először nem akart kihordani, de amikor arra gondolt, hogy ő okozza egy gyermek halálát, miközben megoldja az élet majd maga is, megszülte a kis Gyurikát, akiről csak később derült ki, nem egészen ép.

Eladták az ő kis házukat, és beköltöztek Lilla szülei házába, ahol hirtelen minden olyan idegen lett. Lilla a múltjában bolyongott, Feri az idegen házban, talán csak Nándi volt elégedett a különszobával. Feri és Lilla észrevette, mennyire nincs közük egymáshoz, és egy este leültek megbeszélni, hogy újra összerakják magukat.

Gyertyát gyújtottak, bort ittak, és elhatározták, hogy eladják vagy elcserélik a házat. A közös akarat örömeire Lilla rámászott Ferire, és a tévéből ellesett csípőmozgással kielégítette.

Az elhatározás másnapján Ferit ki akarták rúgni a boltból, mert a nagy boldogságtól nem látta, hogy a fél üzletet kirámolták a suttyók. Vittek azok viszkít, bort, kolbászt, de még egész sajtot is, a kamera pontosan rögzített mindent. Feri nem győzött könnyörögni a boltvezetőnek, hogy kifizeti a kárt, csak hagyják állásban, mert három gyereke van, és neki kell ez a munka, különben tönkremegy az életük. A boltvezető nem volt tekintettel Feri szavaira, mert mindenki a piacról él, és Feri repült a biztonsági cégtől is.

Akkor este nagyon berúgott, egy ismeretlen nő lakásán ébredt, eltűnt az összes papírja, nem volt meg a telefonja, és a ruhái közül is csak az ingét találta. Otthon egy szót se kellett szólni a vörösborral leöntött kockás női nadrág láttán. Ez van, tárta szét a karját Feri. A rohadt életbe, üvöltözött Lilla. Ha dül, hadd düljön egészen? Ez az én férjem? Ez a férfi?

A gyerekek sírva szaladtak a szobáikba, de Lilla nem esett kétségbe, megához ölelte a férjét. Te, te hülye gyerek!

Másnap jött a telefon, hogy Feri apját bevitte a mentő, mert agyvérzést kapott, és most sincs magánál. Feri azonnal a kórházba rohant, s mély lelkifurdalással nézte az apját. Megsimogatta a lábát, az arcát, mellé ült egy székre; kitartó másnaposság körítette a tehetetlenségét. Az orvos azt mondta, hogy húsz százalék, hogy magához tér, és nyolcvan a halál. Ott zokogott aztán az anyja is az ágynál, úgy néztek egymásra, mint két idegen, akik elmulasztották a köszönést.

Egy hét múlva meghalt az öreg, és a maradék pénzüket is elvitte a temetés. Feri anyját hívták, hogy költözzön hozzájuk, de az inkább egyedül maradt, és mintha direkt csinálná, tüdőgyulladásban ment a férje után.

Most már két házat is árultak, az övékét és a szüleiét, de egyetlen vevő sem jelentkezett. Feri minden nap állás után járt, de nem kapott munkát sehol. Zsófi harmadikban bukásra állt, Nándit verekedésért akarták kirúgni

az iskolából, Gyurikáról pedig azt gondolták, intézetbe kellene vinni, de végül győzött az anyai szív.

Feri próbált talpon maradni, de az ital erősebb volt nála, és ha berúgott, most már össze is tört ezt-azt. Hol egy bútort, hol magát, Lilla azzal úszta meg sokszor, hogy magára zárta a hálószobát.

Elválni nem tudtak, vagy nem akartak, ezzel egyikük sem tudott szembenézni, bedobták a lovak közé a gyeplőt.

Így teltek az évek. Feri a hajánál fogva húzta ki magát az alkohol öleléséből. Művelte a két ház nagy telkeit, így aztán lett otthon zöldség, gyümölcs, néha még a piacra is jutott. Közben Gyurikát elvitte az influenza, azt mondta Lilla, amikor a karjai között tartotta, édes Istenem, nem látszott a szemén, hogy meghalt.

A temetés napján Lilla rosszul lett, kiderült, hogy újra terhes, de elvetette a gyereket, és már nem gondolkodott a gyilkos anyáról.

A postán az a hír járta, hogy létszámleépítés lesz, mert fiatalokat akarnak alkalmazni sokkal kevesebb bérért. Lilla bedühödött, és maga hagyta ott a postát, ővele nem szórakozik a kurva anyjuk se, elmehet mindenki a bús piczába a szabad kapitalizmusukkal együtt, és aztán Ferivel dolgoztak a kertekben. Kijártak az erdőbe gombát szedni, és most látták életükben először, hogy nem kellene az álmok, nem kell semmi, a föld eltartja őket.

Közben Zsófi is megnőtt, és tizenhatévesen teherbe esett, pedig azt mondta, hogy ő csak orálisan elégítette ki a gyakorlatvezető tanárt. Feri úgy volt, hogy bemegy a fejszével, és szétveri annak a baromnak a fejét, de Lilla leöntötte egy vödör hideg vízzel, és egy pillanat alatt észhez tért. Úgy állt ott a kertben a baltával a kezében, mint aki valami népies tánchoz készülődik.

Zsófit kikaparták, és megesküdt az élő Istenre, hogy csak szerelemből fog a férfiakkal közeledni. Zsófi azonban nem értette ezeket a szavakat, és csak két dologra volt hajlandó, nem enni, és a szexre. Az iskolából kirúgták, mert megbukott, hiába akart fodrász lenni. Aztán napokra elmaradozott, és ha a szülei használnak internetet, láthatták volna, hogy házi pornófilmen bukkan föl a lányuk, ahol az állatokat sem veti meg.

Nándi tudott mindent, de nem érdekelte a húga. Autószerelőnek tanult, de hiába intézte Feri az állást az ismerősöknél, egy-két nap után lelépett, és össze-vissza hazudozott. Otthon élt, evett a hűtőből, reggel elvitte a kocsit, este hazajött, bezárta az ajtót, és tök hangerőre csavarta a hangfalakat.

Néhány hónapig túrta az apja, egy este aztán betörte az ajtót, és kihajította Nándit az utcára.

Takarodj innen a piczába, te állat, nem vagy a fiam, te egy szarházi senki vagy.

Nándinak se kellett több, ököllel csapott az apja arcába, aztán meg-rugdosta a földön fekvő Ferit. Lilla az ablakból nézte, és odabent elájult. Feri csurom véresen locsolta föl az asszonyt, marta a szemét a könny meg a vér. Elfogyott, nincs több gyerek.

Zsófia egy erdei folyóparton talált rá egy vadász, a szülőknek 51 nem engedték megnézni, csak az arcáról készült közeli fotón azonosították. Állítólag kultikus gyilkosság történt, megcsonkították a végtagokat, és eltörték a gerincét.

Lilla és Feri teste megkérgesedett, a temetés után óráig ültek a temp-lomban, ahol Feri meredten nézte az oltárt, miközben Lilla az Úrhoz könyörgött, hogy mondja meg neki, mit vétettek, hogy ezt kelljen el-viselniük. Az atya látva őket, mondott valami vigasztalót, de estére már egyikük se emlékezett, hogy mi volt az.

Lefeküdtek az ágyba, és nem tudtak megmozdulni.

Alszol, kérdezte Lilla.

Nem, válaszolta Feri.

Aztán kiment a konyhába, és behozta a pálinkás üveget, és töl-tött Lillának is. Ősz volt, begyújtott a kályhába, és addig ültek szótlá-nul, míg el nem ájultak a pálinkától.

Másnap Lilla hányással ébredt, Feri szakavatottan tartotta a fejét, és csinált két szelet pirítóst.

Mi lesz most, kérdezte Lilla, mire Feri azt mondta, semmi. Magunkra maradtunk, mert nem tudtunk mit kezdeni a gyerekekkel.

Ez nem igaz, kiabált Lilla, én nem így neveltem őket, én min-dent megtettem értük, és mindegyiket egyformán szerettem, ez nem igazság.

Valamit mégis elrontottunk, morogta Feri.

De mit, mi az atyaúristent rontottunk el? Téged se abajgattak a szüleid, énhozzám se szóltak egy kukkot se. Enni adtak meg ruhát, mégse bolondultunk meg, soha nem tudtunk volna így viselkedni.

Egyszer azt mondta az apám, mondta Feri, hogy köztem meg közte az a nagy különbség, hogy én bennem már nincsenek meg a krisztusi törvények, hogy nem ismerek különbséget jó és rossz között, mert fogalmam sincs arról, hogy mi az erkölcs.

Akkor téged nem ismert az apád, mondta a Lilla.

Nem, szólt Feri, de mintha én ugyanezt mondhatnám a gyerekeinkre, csak ezúttal igaznak tűnik. Semmi nem volt bennük, olyan üresek, mint egy nem tudom, mi. Pedig nem ezt látták tőlünk.

Ugyan, drága Feri, őket már nem mi neveltük, hanem a világ, a tévé, a haverok. Bennük semmi olyan nem volt, hogy akkor is megmutassák. Szartak bele magasról.

Lehet, hogy jobb nekik, kérdezte Feri. Mi itt gürüzünk, és miért? Mi ennek az értelme? Mi az értelme annak, hogy életet kaptunk, mikor semmi másból nem áll, csak abból, hogy ellássuk magunkat.

52 Nem lehet, Feri, hogy korlátoltak vagyunk, hogy nem tudunk élni? Hogy nem tudunk szórakozni? Hogy semmi másra nem jók ezek az erkölcsi törvények, mint hogy az igazunkhoz ragaszkodjunk kö-römszakadtáig? Elég csak szétnézni. Milyen egy rongy és pökhendi emberek a gazdagok, egyik se a rohadt nagy erkölcsével gazdagodott meg. A pénzt el kell venni másoktól. Adni csak annyit adnak, hogy éppen meglegyél, hogy fűtsél magadra. Ha ennél többet akarsz, el kell venni másoktól. De a te erkölcsöd ezt soha nem bírná elviselni.

De engem nem érdekel az a rohadt pénz, kiabálta Feri, engem másva-lami érdekelne.

De micsoda?

Nem tudom. Hogy jó legyen a világra nézni. Többre becsülök egy darab répát, amit megeszek, mint rajtad kívül bárkit.

Ez a te bajod, kilógsz a sorból, sehová se tartozol.

Csak hozzád. A gyerekekhez se.

Aztán másnap még otthon ebédeltek, de délután összepakoltak, Feri kivett egy kis pénzt az ingek közül, beültek a kocsiába, és elutaztak a hegyekbe. Lilla éveket öregedett, Feriből pedig előbújt valami örök kérdezhet-nék, meg akarta érteni a dolgokat.

A szállodai szobába bort vittek, és minden este hosszan beszélgettek.

Tudod, arra jöttem rá, mondta Feri, hogy amikor múltkor a gyümölcs-mosóba raktam az almát, és megnyitottam a csapot, a vízszugár nem eltolta az almát, hanem magához vonzotta. Eddig ezt még sose vettem észre, csak hogy valamiért kicsapja a vizet. És ez azért van, mert a vízszugár lenyomja a vizet, az almát pedig magához szippantja az áramlás. És rájöttem, hogy én is ilyen vagyok. Hogy mindig valami vákuumot képezek magam előtt a jövő-ben, hogy legyen mit megtöltenem, és nem hagyom, hogy csak úgy spontán történjenek a dolgok. A vákuum pedig szív és vonz, és folyton készenlétben tart, aztán ellök magáról. És ez így nem jó.

Hagyni kell a dolgokat a francba, nem kell mindig tervezni.

Lilla megsimogatta a férje fejét, és levette magáról a ruhákat. Feri úgy bámulta, mint egy angyalt, akit ismer és félt.

Megöregedtem, mondta Lilla. Nézd meg a bőröm, a melleim lógnak, és most már tudjuk, hiába. A hüvelyizmok pedig, biztosan érzed, kitágultak.

Ez van, mondta Feri. Ha autó lennél, lecsérélnélek.

Te mondod ezt, aki nem tud megválni a húszéves kocsijától?

Az van, drága Lilla, hogy én soha nem voltam szerelmes beléd.

Most hülyéskedsz?

Nem. És azt hiszem, ez a szerencsém. Nem a szerelem kötött hozzád, hanem valami más. Az időben látlak, a múltaddal, ami az enyém is. Látom a kiszolgáltatottságodat, az öregedő testedet, hogy te is a halál mennyasszonya vagy. És nekem el kell kísérem téged ezen az úton, ameddig csak lehet. És nem cserbenhagyni, mert akkor magamat hagyom cserben. 53
Te, vagy én? Ez ugyanaz. Azt hiszem, megtanultam az idő múlását szeretni benned. A kiszolgáltatottságod pedig a végtelen erotika.

Feri látta a szavait, ott heverték előtte, a Lilla nevű nő testében, akivel ma este is úgy izgatták egymást, mintha utoljára tehetnék. Sőt, ma este új pózban, az asszonyt háttal a hasára fektetve elégítette ki.

Mikor hazaértek a hegyekből, betörve találták az udvari ablakot, földúlva az egész házat. Lilla a papírokat összerakva látta, hogy a ház iratai tűntek el.

Másnap a rendőrség néhány telefonnal megállapította, hogy Nándi gyorskölcsönt vett fel a házra, és tegnap óta jelzalog terheli.

Feri indulat nélkül mondta az őrmesternek, hogy a mocsok, de Lilla elindult, hogy megkeresse Nándit.

Részezen és befüezve talált rá egy romkocsmában.

Ki ez a kurva, kiabált Nándi egyik barátja.

Asszem az anyám.

Jó csaj még mindig.

Lilla hiába kérlete Nándit, hogy adja vissza a papírokat. Nándi fölállt, meglökte az anyját, aki megbotlott és a földre esett.

Ez az, kiscsávók, üvöltötték a többiek, és Lillára vetették magukat. Nándi kiment a kocsmából hányini, nem akarta végignézni, ahogy megpróbálják az anyját megerőszakolni.

Lilla összeverve, véresen ért haza. Feri addig könyörgött, amíg elmondta, mi történt. Beültette a kocsiba, és bevitte a kórházba, ahová a rendőrök is megérkeztek. Feri egész éjjel a kórházban ült, Lillát több helyen összevarták.

Feri hajnalban ivott egy kávé az automatából, és hazasétált. A kamrából elővette a nagy kanadai hasítóbaltát, és estig fölaprította a téli tüzelőt.

„A Balaton pedig elmondá...”

(Vörösmarty Mihály)

54 Kelemen Lajos

KIBESZÉLNI

A BALATONT

Podmaniczky Szilárd:

Balaton világot

sincs több tizenöt kilométernél, és sehol sem mélyebb, mint tizenhárom méter: a mi *gyönyörű magyar tengerkénk*. Hunfalvytól ered a kedves keresztelés, mellyel ő aligha kívánta szatírába rántani a tengeri népek érzéseit.

A Balaton akkora: amekkora. Ezt a vizet legalább nem nyiszálta el tőlünk a történelem. Ráadásul nemigen akad magyar ember, aki így vagy úgy, muszájból vagy önfeledése mámorában, ne érezte, sőt ne kóstolta volna nedveit, ne csatangolt volna a környékén, például egy üveg Kéknyelűt szorongatva; más szóval ilyen vagy olyan úton-módon ne került volna kapcsolatba vele. De Tihany és Keszthely, Siófok és Fonyód, és a Balaton összes városa, faluja együtt sem Nápoly: szárazulatukat és tornyaikat nem elég csak egyszer látni. Különben is a futólagos időzés a magyar kölyöktengernél s a vele való közeli ismeretség: ég és föld.

Ha a komoly áhítattal mondott balaton világot szép ígéknek csak a fele igaz, az is gyönyörű. S mért ne lehetnének ezek az ígék egy valódi valóság helytálló hangjai? „A Balatonon – mondja a helybeliek egyike Podmaniczky Szilárd könyvében – egy óra alatt megváltozik minden. Megváltozik a szélirány, megváltozik a napirány, a hullám. A tengeri emberek ettől nagyon idegesek. Engem is elvittek többször a tengerre vitorlázni, mert szeretek ott hajózni, de unalmas. A Balatonon állandóan húzkodni kell a kötelet, beállítani, megint húzkodni. Nagyon változókéony itt az idő...” Egy röpke lecke vitorlázásból, némi áthallás, s máris életismereti vázlat, ami az imént még egy vízi sport csínja-bínja volt. Ilyen egyszerűen állítaná be önleke szövevényeibe az embert a Balaton?

E kérdésre nem okvetlenül Podmaniczky Szilárdnál kell keresni a választ, vagy ha mégis, a felelet a szerző szavainak mögöttesében rejlik. A *Balaton világot* nagyon is egyszerű könyvnek tűnik. Persze: nem az. Sokkal inkább kultúra-, hit-, képzelet-, táj- és természetvizsgálat, etűdökre bontva.

Szerencsés általában, és még egyszer szerencsés, mert valahogy gyerekszívíví, tehát tiszta érzésekkel bír az, aki a kicsiségben is távlatok föltárulását hajlamos látni. Hosszában mintegy hetvenhét kilométer, szélességére nézve legkiterjedtebb pontján

Azaz egyfajta mitológia. Egy mítosz fejezetecskéi, amelyeken rajtaérhetően ott csillog a feljegyző kedélye: az a szolid, de határozott írásöröm, amit a közlendő és a stílus kiegyensúlyozottsága szokott igazivá tenni. Mert Podmaniczky Szilárd hitelesen eleven. Vitalizmusa és bravúros egyszerűsége révén művészi: abban az értelemben, hogy egy szemernyit sem művészi. Előadása élőbeszédet rögzített hangfelvételek másolatával vetekszik, holott a kivitelezésben a java szerep kétségtelenül a profi írásmesteré; egyébként hogy kerülne a sima dikcióba annyi remek ritmus, finom kontraszt, arány, szakavatott jellemzés, ügyes dramaturgia – hogy kerülne a helyére a komplett szövegegyüttest aláfestő ironikus élelelégedés? Merthogy az egész egy manapság igencsak drágának számító dologban ver gyökeret: szeretetteljes derűben.

A *Balatoni világok* szerzője hiszékenyen kitérte magát, mint a szent és profán csodákra szomjas gyermek. És tényleg tudni kíván, ez az egyik titka. Hallgat, figyel, rögzít. Anekdotasorozatában életpillanatokat, sorsfordulatokat, többé vagy kevésbé jelentőségteljes történeteket, a halászat, a hajózás fortélyait és fineszeit, a tó körüli világ emlékezetét sűríti egy-egy ember szemszögéből. Ahogy szövődik a mese, kerekedik a pletyka: a történetek, az ízes elszólások, egy esemény sor szinte észrevétlen túldimenzionálása legtöbbit a szereplőkről árul el, a hősök belsejét tárja föl; mindig egy-egy újabb valóságot, ahogy szájról szájra megy tovább a szó. Új valóságok tárulnak fel a maguk fényében, hogy a komolyságon, az élcen, a bújtatott filozófián át egy másik valósághoz kötődve csakugyan szinte mesei távlatba vetüljenek. Művészberek garmada bizonygatja, hogy korunknak se színe, se színpada, saját végletei terhétől megrogyott, lehangolt éra ez. Podmaniczky Szilárd majdhogynem az ellenkezőjére loval.

Csendes, de mindenestre jókedvű lázadás az övé. Történeteinek regiszterén fő hangszínként a gyakorlati, az innenső élet szólal. A nyers közbeszéd mintájára reprodukált vallomások követik egymást a kötetében. Úgy, ahogy az indulat, a pillanat, a véletlen, az emlékezet alkotja őket, tudással, tapasztalattal, s azzal az olthatatlan természethez-töréssel, amely az események, sztorik végeérhetetlen sokaságát és apróságát valami rendeltetésféle tartalmává emeli. A beszéd (talán nem is mindig fölismeret) érdeke: a rege. Megfogni az élményt, a világ játékát: a szerző ezzel sosem telik be. Noha ez a kispika nagyon is a belső tartamra ügyel, kintől éppen a lélek életébe lát. A sokértelmű, szimbolikus mélységet Podmaniczky Szilárd a lehetetlenig egyszerűsített kompozícióban álcázva csempészi meséről mesére, de az ilyesmire érzékenyek elől egészen eldugni nem tudja; nyilvánvalóan nem is akarja. A könnyednek mutatott olvasnivalóban ködbe és nosztalgiaikba vesző szépségek és groteszségek, líraiság és népmesei vaskosság, kemény,

árnyékos sorsok és alig megzavarható életkedv rétegződik. S mindez tulajdonképpen a dokumentum-montázs leple alatt. Mintha egy kicsit a most-idők költészete volna – félre ne értsük, nem magamagáért tobzódó líra. Költészet!

Valóságához tapadt, józan poézis, de mégiscsak az: a realiztikus próza
56 rejtekében lappangó költészet.

„Egyszer lenn volt velem az Eszter lányom, és megkérdezte, hogy rajzolhat-e valamit a pincében. Rajzolj, mondtam, ami eszedbe jut. Rajzolt színes virágot, halat, horgot, rókát, ami az akkori világa volt. Ezzel van teli az összes hordó külseje, ebben a gyerekvilágban érik.

Az előző kutyám ott van eltemetve a pince mellett, a cseresznyefa alatt. Régen is mindig onnan nézett minket, szeretett ott ülni. Az alkonyatban kiültem egy pohár vörösborral, és hallgattam az estét. A kutya mindig ugyanarra az égtáj felé nézett, mint én. Tízpercenként odajött, megbökött az orrával, sóhajtottam egyet, a kutya szintén sóhajtott. Csak nem tudtuk megbeszélni a dolgokat.”

Érdemes megfigyelni, hogy Podmaniczky prózamozaikjainak mélységesen mély egyszerűsége mennyi lucidus erőfeszítést takar. Az egyes ember sorsában kifejeződő erkölcs, a beszélők (halászmester, tűzoltóparancsnok, hajóskapitány, borász, tanárnő, vitorlázó, gépészmérnök) félmondataiból életre kelő attitűd és jellem, az egyéni lendületről és a kényszerű megtorpanásokról szóló beszámolók, a mesterségek titkaiban való tallózás, avagy éppen a tragikomikum, a karakterek bölcs, megragadó példái mindennapi félmúltunk szellemiségét, sőt, bizonyos értelemben a máig éró történelmet rajzolják. Hiába, hogy meghiggadt vagy tréfára kész mesélőké a hang. A főszereplő az ő csevegésükből kifejlő élet, s ennek az életnek súlya van, az írás számára szüretelhető lelke, alakja, meg lehet fogni, s nem feltétlenül disztíngvált élet. A mesélők tényekre összpontosítanak; mit tehetnek róla, hogy a tényeket folyton sejtelmek szövik be! Az ő jámbor képzeletük, az ifjúság iránti örök visszavágyuk, az álmaik felköltése, az önvigasz, a megmerítkezés a letűnt időben: a valószerűből tüneményt varázsol. Nem, nem arról van szó, hogy a vágy és a fantázia tisztán lát-e. Sokkal fontosabb, hogyan fordul át a történetek mesterkéletlen naturalizmusa idilli, mitologikus tárgyá. A víz pikkelyes tajtékja, viharok, hajók, megfeszülő izmok, a test kalandjai, másnap friss fény, halételek, hűvös bor. A mérték a magasságból földig ér. S oda-vissza érvényes. Egy mandulafa, egy szőlőfürt: Isten sarja. Túlságosan könnyű volna megpillantani a látóhatár peremén egy új Athén kontúrjait. De jóvátennének-e bármit is egy érzékcsalódással?

A lelkeség viszont valódi, akár a sztoikus derű. S apró momentumok, sóhajok és ösztönszerű elszólások révén mozdítja meg a képzeletet. Mintha nem is az író, hanem a nyelv önműködő furfangja dolgozna itt. S ez a jószereivel akaratlanul komponált mitológia keresztül-kasul átlebegi a tavat, térben

és időben. S mennyi bizakodó, igéző, ábrándos és dekadens arc néz vissza a könyv dúsan adagolt fotóiról: gyógyfürdőzők, gardasütő halászok, egy teljes tűzoltózenekar, egy büszke körtefa, a szőlősorban a szépség tragikus sorsú királylánya, és gyerekek és szobrok. S egy nő elmerengve: a part szőke éke.

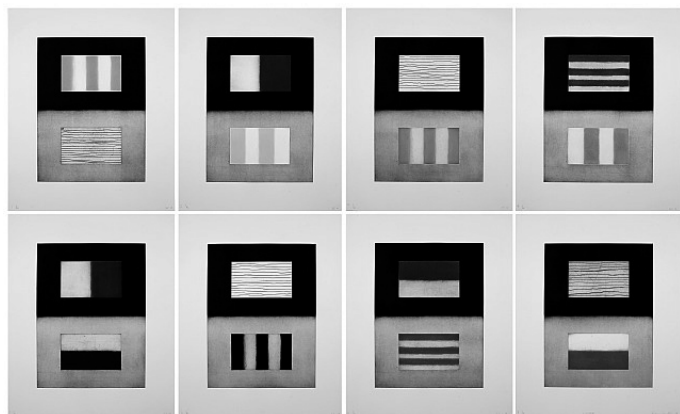
De a Balaton fojtott vagy nyílt gyönyöreivel, fürgetegeivel és 57 békés kékségével együtt sem csupán rege. Mesés világa voltaképp tükörtartomány, masszív tárgyak és ütésálló életek vetítik ki. Az a készség, amely a balatoni emberek sajátja, hogy ismernek gesztusokat, jeleket és szavakat; a táj, a vízmosság, a madarak, a kövek, a dombok szótára az övék. Az országtest egy jellegzetes tagjában elegyedett, egy külön kultúrából őrzött (vagy tán inkább felérzett) tudás ez. S a Balaton név jelez, vár és dokumentál. Hol így, hol úgy. Tényleg nem mindennapi alany, amely az embernek, akit megtart, a közelségével együtt a távolságát is odakínálja. „Én már ismertem a Balatont, mielőtt ideköltöztem, a férjem minden évben elhozott. Nem nagyon szerettem sosem a Balatont, most negyvenkét éve élek itt, de talán ha négyszer fürödtem benne.” S íme, még egyszer a kettősség: „most is megvan az a szokása a lengyeltótiaknak, hogy augusztus 20-án Badacsonyba mennek. Ez egy búcsúnap. Óriási felhajtás, hozzájuk csapódtak a bogláriak is. Sokat hajóztunk a családdal Révfülöpre. Amikor üdültettünk, a vendéget mindig átvittük a túlsó partra. [...] A bogláriaknak az az érdekes, ha a túlpartra mennek, és visszaneznek ide, és Boglárón látják a kilátót. Látják magukat.”

Bevallható-e egyszerűbben a mindennapok költészete, melyet érvényben kell tartanunk, hogy legyen mivel megokolni az élet dicséretét, s ne pótlékai részegítsenek. Ehhez az életdicsérethez fűződő hol reménytelen, hol vigasztalhatatlan kapcsolatból számos érdekes, azaz egyszer gyöngéd, máskor terhes igazság származhatik. A Balaton mentén először is a nap, az éjszaka, s egy kicsiny tenger igazságai. E kicsiny tenger, végességéből kifolyólag, engedelmességre sarkall, de a maga finoman utaló módján a távlatosabb elmélkedést is megengedi, olykor egyenesen erre figyelmeztet.

Podmaniczky Szilárd könyve épp ezért passzol olyannyira a Balatonhoz. Nem keres meghökkenítő fogalmakat, extra eseményeket és nem megy bele fura stílárius heccekbe, hogy megrepassza az eget: azzal együtt elragad. Könnyedsége a távlata. Gördülékeny nyelvezete pedig, mely pontos és valamelyest réveteg: sugall, méghozzá elegánsan és gyöngéden, tehát páratlan erővel. Podmaniczky Szilárd sajátos útikönyvében feltárul egy tó, a kibeszélt Balaton; idők, kalandok, ambíciók – és érdekfeszítő semmiségek.

Kiderül, hogy az emberek – például egy kötet gyülekezetében – mennyire szeretnek mesélni. Ők a mesemondók, ők a publikum. Podmaniczky

Szilárd pedig kitűnő közvetítő. A Balaton mértéktartó ágense. Így is van ez jól: elég csupán utalni rá, hogy majd odaérünk, ahova tartunk: gubóból gubóba, vízből a vízbe. De életből életbe is. És milyen mázli, hogy néha-néha világokból balatoni világokba is. (Podmaniczky Művészeti Alapítvány, 58 2010)

„Jobb ha mindent lenyel az ember, mintha kimondaná.”

A szívről írni veszélyes feladat. Szerelemről, szexről, vágyról írni pedig megint nagyon divatos, nem háborodunk fel rajta, már unjuk is egy kicsit. A veszély itt a megvalósítás hogyanjaiban áll: eredeti legyen, de ne eredetieskedő. Az író kimegy az utcára, lemegy a henteshez, beszélget a piacon, beleteszi a kosárba, aztán elhozza a témát haza. Megírja. Kitalálja. Vagy nem. A szív veszélyes terület.

Podmaniczky Szilárd 2010-ben megjelent kisprózai kötete, a *Döglött kutyával őrzött terület*, éppen az utcáról felszedett témát teszi eredetivé. A két részből álló kötetben (*A férfi / A nő*) a szerző hétköznapi emberek, férfiak és nők életébe enged bepillantani: álmaikba, vágyaikba, félelmeikbe, vagyis mindabba, amit a szív legmélyén találunk. Egyben a kötet szerkezetének érdekessége is, hogy a szigorúan két részre osztott művet, az egyik oldalról *A nő*, ha pedig megfordítjuk *A férfi* címmel olvashatjuk, amely értelemszerűen egy-egy nő vagy férfi látószögéből mesél el egy történetet. A művet tulajdonképpen egymástól független élettörténetek sorozataként olvashatjuk, a különböző szereplők, a pasik és férfiak, csajok és asszonyok mintegy naplószerűen számolnak be életükről, vagy egy-egy jelentéktelen epizódot idéznek fel belőle, „például a múltkor nem voltam éhes, aztán rendeltem egy kis székelykáposztát, hogy valami leves is legyen benne megennivaló is”. A szerző az élőbeszéd szabálytalanságainak eszközeivel él, merít a városi szlengből és a különböző rétegnyelvekből egyaránt, amely valóban azt a hatást kelti, mintha a történet valójában is egy autószerelő vagy egy pultos naplójából származó töredék lenne. Podmaniczky kísérletezik a nyelv adta lehetőségekkel, nem ismételteti önmagát, kreatív és eredeti.

A kötet megszületésének kiindulópontja egy olyan élmény, ha tetszik benyomás, amely során úgy érezzük, hogy valaki más életét éljük. Az író tehát valóban kimegy az utcára, látja az embereket – jönnek-mennek, beszélgetnek, csókolóznak – és elképzeli milyen lehet az életük. A szerzőt annyira inspirálta a környezete, hogy a könyv címdalán ki is hangsúlyozza, művének szereplői létező személyek, és az események egybeesése a valósággal nem a véletlen műve. Ennek ellenére az olvasónak is az a benyomása támad, hogy

Zsurzsán Anita 59

DÖGLÖTT KUTYA, EMBERSZÍV

Podmaniczky Szilárd: *Döglött
kutyával őrzött terület*

ismeri a kötet szereplőit, hogy valóban azokról az emberekről szól, akik nap mint nap elmennek mellette az utcán. Látszólag tehát mindennapi dolgokról van szó, egy különbséggel: hogy nem. A történetek mögött a mindenkori ember vívódásait, szorongásait, reményeit, vágyait és csalódásait olvashatjuk. „Olyan boldogok voltunk, ahogy ettük a szendvicset a parkolóban, és tudtam, minden jóra fordul. Csakhogy az úton karamboloztunk egy román kamionnal, és a Kati odalett, én meg tolószékbe kerültem lábak nélkül. És nem akarom elhinni, hogy ilyen az élet.” A szerző számtalan témát és történetet dolgoz fel, amelyek központjában ugyanaz a kérdés dobog: mi az élet, és miért olyan, legyen az akár megmosolyogtató, akár megindító.

Úgy gondolom, Podmaniczky műve a szívről szól, a szívhez szól. Ez az, az ember által legjobban őrzött terület, mely feltárásának veszélye jelenti a kihívást, kimondani mindazt, amiről jobb hallgatni. Ebben az esetben pedig a kimondás hogyanja teszi figyelemreméltó művé a kötetet: a szerző egyszerű, maníroktól mentes, mégis rendkívüli kreativitással megoldott nyelvhasználata, valamint könnyed elbeszélői stílusa. Aztán megválaszolni az élet (lét)kérdéseit már nem is tűnik olyan fontosnak, mert „tudom, hogy mi a dolgom, aztán azt csinálom, amit akarok”. (*Podmaniczky Művészeti Alapítvány, 2010*)

„...én vagyok az alany és a tárgy, jaj én vagyok az ómega s az alfa.” Babits korai, 1903-as nagy versének utolsó sorai jól jellemezhetik Berka Attila több mint egy évszázaddal később keletkezett prózakötetének ars poeticáját is. A *Hosszúkává külön hideg tejjel* ugyanis, bátran kijelenthetjük, lényegében nem szól semmi másról, mint az elbeszélő folyamatos önvizsgálatáról, a mindennapok során felhalmozódott kisebb-nagyobb, jelentősebb és kevésbé jelentős gondlattöredékeinek papírra vetéséről. Valóban ő az

Reichert Gábor 61

KÁVÉ NAPLÓ

Berka Attila:

Hosszúkává külön hideg tejjel

ómega és az alfa az összes rövid történetben: majdnem teljesen lényegtelen, hogy milyen szereplők tűnnek fel a szövegekben (akik egyébként a rend kedvéért névtelenek is – akárcsak maga a narrátor), vagy hogy mi történik azok tárgyidejében, a kötet hangsúlya teljes egészében a beszélő magánvilágának felszínre emelésére helyeződik. Az ehhez választott egyes szám, második személyű elbeszélésmód – ahogy a hasonló narrációs alakzatot választó lírai és epikai műveknél általában – ezúttal is az önmegszólítás eszközeként szolgál, s jól érzékelteti a rövid szövegek főhősének befelé fordulását, a külvilág kizárására irányuló (olykor nehezen kivitelezhető) erőfeszítéseit.

Nehéz lenne meghatározni Berka Attila kötetének műfaját. A benne foglaltatott, átlagosan 2-3 oldal terjedelmű rövidpróza művek nyilvánvalóan összefüggnek egymással, amennyiben közös elbeszélőt, vissza-visszatérő problematikákat tudhatnak magukénak, nem beszélve a minden szövegben előkerülő hosszúkává, és az elengedhetetlenül hozzá tartozó külön hideg tej összekapcsoló motívumáról. (Amiből az elbeszélő furcsamód egy állandósult szókapcsolatot kreál: „[H]iába bámulsz kifelé az ablakon, mint hosszúkává hideg tejjelbe”; „Először az olyannyira vágyott hosszúkává külön hideg tejjelt pusziold be lassan, kimérten, szinte időtlen élvezkedéssel”; „Lélegzetvisszafojtásban állnak, amíg megérkezik a hosszúkává külön hideg tejeled”.) Ugyanakkor egyik darab sem folytatja direkt módon az előtte lévőt, minden alkalommal lényegében egy teljesen új gondolatsor indul, amely két-három lappal arrébb megszakad, hogy egy következőnek adja át a helyét. Valószínűleg akkor járunk a legközelebb az igazsághoz, ha naplójegyzetekként, pillanatok gondolati hordalékaként tekintünk ezekre az írásokra; ezt támasztják alá az egyes „fejezetek” elején megadott, a hét napjai közül négyet megjelölő „címadások” is, például az első egység címe *Vasárnap péntek szerda csütörtök*,

a következőnek *Hétfő szombat péntek kedd* és így tovább. Ennek megfelelően egy fejezetben négy naplóbejegyzés olvasható, a napok véletlenszerű egymás mellé sorolása pedig azt a benyomást kelti, mintha szerzőnk rövid szövegei is ad hoc módon, megírásuk időrendje szerint lennének egymás mellé állítva.

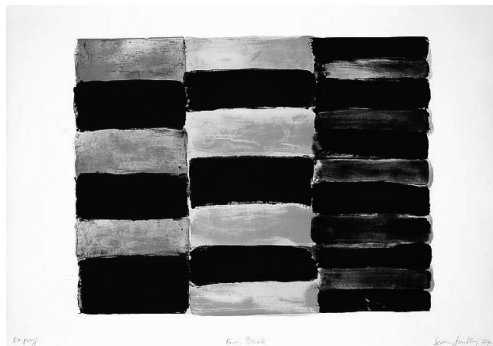
Ha már néhány sorral feljebb nem átalultuk a kötet kapcsán a századelő egyik legismertebb gondolati költeményét citálni, úgy azt a benyomásunkat is érdemes megemlíteni, miszerint a *Hosszúkávé külön hideg tejjel* elbeszélője mintha nemcsak a vers gondolati magvát, de annak keletkezési idejét is igyekezne megidézni. A kötetet illusztráló képeken is látszik, hogy főhősünk kávémániája nem mentes a század eleji kávéházi kultúra inspiráló, gondolatébresztő közege iránti megkésett visszavágyódástól. Ahogy a borítót és minden fejezet első oldalát díszítő, régimódi kávéház enteriőrjét ábrázoló fotók, úgy Berka naplórója is egy letűnt világ, szertefoszlott életérzés pillanatait próbálja visszahozni saját, legbensőbb gondolatvilágába. A Petőcz András által írt fülszöveg állítása szerint „Berka Attila önmegszólító történetei valahol *itt* és *most* játszódnak, vagyis azon a helyszínen, ahol éppen vagyunk, abban a kávéházban, amelyikben éppen üldögélünk.” S bár igaz az, hogy a főhős menthetetlenül a 21. század embere, problémái, gondolatai akár a mieinkhez is hasonlóak lehetnének, mégsem szabad figyelmen kívül átsuhannunk a történetek valós ideje és a narrátor gondolatvilága között feszülő anakronizmus fölött. Ez az ellentmondásosság nagyjából abban ragadható meg, hogy elbeszélőnk, bár maga is részét képezi a legújabb kor rohanó, embertelen (ésatöbbi, ésatöbbi) forgatagának, akár álszentnek is nevezhető módon mégis állandó fölényrel, hovatovább lenézéssel szemléli az őt körülvevő világot. A jegyzetek nagy része egy bevásárlóközpont kávézójában játszódik, s valószínűleg ott is íródik (a század eleji nagy „kávéházi” művészek alkotásmódját felidézendő). Természetesen nem másért, mint a hosszúkávé és a külön hideg tej örömeiért látogatja a nevezett vendéglátóipari egységet, az azt benépesítő embertömegtől a hideg rázza: „Ülsz a bevásárlóközpont kávézójában, ülsz, kávézol, azért vagy itt, nézed a hömpölygő tömeget, ez a vasárnapi program, vásárolni járnak, időnként te is azt teszed, bár jól tudod, vagy legalábbis sejtet, hogy ezer más dolgot csinálhatnál helyette, igaz, most is csak egy kávéra ugrottál be, itt a város egyik (ha nem a) legjobb kávéját főzik, *ahhoz* képest, mármint a helyszín bevásárlóközpontságához képest, közben olvasgatsz kicsit...” Valószínűleg a *Harcosok klubja* óta nem sikerült senkinek érvényes mondanivalóval előállnia olyan művel, ami a fogyasztói társadalom lélekromboló hatását állítja pellengérré (de talán már akkor sem...) – aki pedig mégis megpróbálkozik vele, szükség-szerűen szembe kell, hogy nézzen a közhelyesség, a tartalmatlan pozórkodés veszélyével. A plázában tüntető jelleggel Szathmári Sándort olvasó,

a tömeget leplezetlen megvetéssel szemlélő, rigolyáihoz körmeszakadtáig büszkén ragaszkodó értelmiségi alakja pedig nehezen nevezhető másnak, mint kopottas klisének. Persze igazságtalan lenne azt állítani, hogy Berka könyve kizárólag ennyiből állna, hiszen, ha jól belegondolunk, a magányos meditáció, a szigorú önvizsgálat ma már nem is lenne megvalósítható másképp, mint a bennünket körülvevő valóság ideiglenes, de kategorikus elutasításával. Naplójárónk vitathatatlanul rossz korbá születtett, az azonban kérdéses, hogy ezt erényként lenne-e érdemes felfognia: a jegyzetek alapján úgy tűnik, büszke önkéntes kívülállására, ez pedig határozott kontúrokat ad egyébként nehezen kiismerhető, titokzatos(kodó) alakjának.

63

Az önelemzés formájául választott prózai rövidforma, bár a kötetben előrehaladva állandóan kisebb-nagyobb (általában a mondat-szerkezetek felépítését érintő, ezáltal a hasonló gondolatmenetek eltérő megfogalmazását lehetővé tevő) változásokon esik át, kötetbe rendezve megmutatja önnön határait. Az egyes fejezetek ugyanis, mivel azonos alapszituációból, szinte megegyező szemléleti alapról indulnak, soha nem tudnak túllépni egy adott gondolati mélységen – mire az elbeszélő komolyabban tovább merné vinni megkezdett gondolatkísérletét, a bejegyzésnek vége szakad. Az önmagukban számos értéket, prózapoétikai leleményt, érdekes történetkezdeményt felmutató darabok egymás mellé állítva inkább gyengítik, mint erősítik egymást. Persze értelmezhetjük másképp is ezt a tapasztalatot: talán épp arra kívánt rámutatni a szerző, hogy ilyen feltételek mellett annak is örülhetünk, ha egyáltalán arra jut időnk, hogy egy pillanatra megálljunk, és rövid ideig ne foglalkozunk mással, mint saját gondolatainkkal. Mégis úgy érzem, Berka jegyzetei jobban működnének, ha nem mint egységes szerkezetre, hanem mint önálló darabokra tekintenénk rájuk. Egy írói blog hetente frissülő bejegyzéseiként szívesebben olvastam volna ezeket a magukban kellemes szövegeket. (*Spanyolnátha Könyvek, Hernádkak 2010*)

Új Forrás 2012/1 – Reichert Gábor: Kávénapló
Berka Attila: Hosszúkévé külön hideg tejfel

Két évtized utáni újrakezdéssel, első kötete 2002-es újraközlésével indult el igazából Györe Balázs lírikusi pályafutása, „megszakítva”, de nem elhagyva epikusi, regényírói törekvéseit. Az azóta eltelt időszak két újabb versgyűjtemény

64 Juhász Attila

SZÖVETMINTA, RÖVIDÁRU

Györe Balázs: *Kölcsönlakás*

megjelenését hozta, és bár cseppet sem érződik, hogy a már hatvanadik életévben járó szerzőnk csupán a belelendülés időszakában lenne, a recenzens számára mégis érdekes, hogy sok szempontból most tűnik legerősebbnek az a meg-

nyilatkozási attitűd, amely a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján indult nemzedék (pl. Döbrentei Kornél, Körmendi Lajos, Markó Béla, Nagy Gáspár, Szervác József, Sziveri János, Tóth Erzsébet) közérzetére, világképére volt jellemző. Persze társadalmi, létbölcseleti és lélektani motivációit tekintve jelentős különbség van az akkori és a mai otthontalanságérzet és megfosztottság-, illetve hiánytudat – Zalán Tiborral szólva: földfogyatkozás – összetevői között, de úgy tűnik, hogy a kortársi elidegenedés alapvető szimp-tómái nagy mértékben hasonlóak a generációs kezdetek (Fölpéldány-csoport) léthelyzetéhez.

Szerzőnk azonban a húsz év utáni újraközléskor, *A jámbor Pafnutyij apát keze nyoma* című kötettel az érvényességnek, aktualizálhatóságnak egy másik vetületét tekintette vállalható folytonossági alapnak, amely elsősorban a pé-tikai, ars poetica, nyelvszemléleti irányultsághoz tartozik. Az a fajta nyelvi szikárság, redukáltság, formai-stiláris delirizáltság, amely az ott megjelent da-rabokban hangsúlyt kapott, azóta is szerves és konstans alkotóeleme Györe Balázs költészetének. Bár egyik recenzense (Sántha József: „életköltészet”, *Jelenkor*, 2010/11.) szerint új verseskönyve, a *kölcsönlakás* érdemben nem fog-lalkozik ars poeticával, mégis az itteni szövegek ötöde bizony tartalmaz me-gerősítő-árnyaló észrevételeket az egykori hitvallás folyamánként-folyta-tásaként, köztük a nyersesség (*látom magunkat*), az eszköztelenség (*hidegtű*), a direkt feszültségindukálás (*jönnek a versek*), az állandó keresés-kísérletezés (*mit keresel az életedben*) egykori újavantgárd törekvésekben gyökerező, to-vább vitt, megőrzött lírikusi tételeit – vö.: „anyámnak igaza van sose voltam költő / verseket írtam” (*anyám leszólja verseim*).

Ellentétes tendenciát mutat ugyanakkor az első kötet témaválasztásá-hoz képest, hogy a nyelvlembontó törekvéseken túl („Döccentem a sort”, „Nyelvdarabok [...] Szókavicsok”, „A költészet: hiány. Várakozás. A vers: szavak hiánya”) a személyesség visszaszorítását („önmagamat bontom”, „Arcom kö-veit bontom”, „az út nem magunk felé vezet”, „Leválík rólam: Györe Balázs”)

már egyre meghatározóbb önéletrajziség, életképiség, személyes viszonyulások megjelenítése váltja fel a későbbi szövegekben („nem akarok több tárgy esetet / használni ebben a versben / és talán egy másikban sem” – *szigliget*). A *Megszakítottam egy regényt* verseiben, valószínűleg a halálközelség traumájával együtt járó betegség és önszembesítés apropóján nagy 65 hangsúlyt kap az identitás-problematika („vajon a halál kaparja ki belőlem a verseket”, „nagyjából tudom ki voltam / ki leszek azt nem / mivé változom”, „el kell veszteni [...] maszkomat majdnem elvesztem önmagam”), és egyre meghatározóbbá válik a személyes élethelyzetek, reflexiók kompozíciós szerepe, amely a harmadik kötetben már egyfajta dokumentáris adatszerűséget is magával hoz az önéletrajziség kapcsán. A *kölcsönlakás* opusaiban a lírai én önmagára irányuló figyelmének motivációs hátterében talán elsősorban már az elmagányosodás áll, melyre utalást az előző verseskötetben is föllehetünk („kilöktek [...] vagy én löktem ki mindenkit” – *Sarkadi*). Magány és bezárkózó otthontalanság mindemellett kor-tünet értékű jelenség, illetve ontológiai alaptételnek tűnő állapotmeghatározás is Györe Balázsnál, s ez által lép túl léthelyzet-tudósítása a személyes, egyedi szférán. Az egyes szám első személyű, köznyelvi élőbeszéd közeli megszólalásmód mellett a legújabb versekre jellemző a megszólítás, az önmegszólítás gesztusa, melyek az olvasói érintettség, az általánosító, mégis közvetlen személyesség poétikai eszközeként is felfoghatóak, amelyhez szervesen illeszkedik a kötetnyitó darab programadó apostsztrifikussága.

Az első verseskötetben még éppen csak említést tesz szerzőnk pár korábbi lakhatás-émlék kapcsán rossz közérzete lokális „kellékeiről” (komfort nélküli szoba-konyhás gyerekkori lakhely, megközelíthetetlen albérlet), a második nagy gyűjtemény azonban már többfajta szituációhoz kapcsolva, nagyobb arányban foglalkozik a szűkebben vett élet-térhez-tartozás, illetve nem tartozás problematikájával, beleértve a családi szétszakítottság, a hol-itt-hol-ott lét, az önállósodó egyszisztencia- és alkotóhely-keresés, az alkalmi együttlétek-légyottok és az elhagyások, az utazgató sehová-sem-kötődések személyes élethelyzeteit is (ld. *Nem Fülöp Viktor, egy-egy szobát béreltünk, a félelem elől, A futó bal válla a kétszázas kanyarban, a vendégkönyvbe, Párizs és London, üres a ház*).

Az új kötetben a „belső figyelem” hangsúlyos jelzéseként a főcímadás és a borítógrafika mellett az is jellegzetes, hogy a nyolc cikusból mindössze kettő olyan akad, amelyekben tematikus vagy motivikus értelemben ez a problémakör nem szerepel. A lakás, a legintimebb személyes élettér a jelek szerint azonban nem egyfajta boldog sziget-magánbirodalom a lírai én számára, nem is az epikuroszi szuverenitásörzés megnyugvást adó, utolsó menedéke, hanem sokkal inkább a defenzív, zsigeri – már-már paranoid-skizoid – elkülönülésvágy

kényszerű és kényszerűen változó-cserélődő terepe, ahol a modern kori lélek szorongásai nem enyhülnek. A bezárkózás, életkedv-vesztés, önmagát generáló egyedülmaradás-tudat, elhagyottság, stagnálás, ürességérzet napi élethelyzetekhez kötődő pillanatképei hordozzák a különböző szövegekben

66 ennek a létformának és létszemléletnek árulkodó jelzéseit. A Györe-versekben az ablakon nem ki-, hanem benéznek, az erkély nem a szabad szemlélődés-rálátás helyszíne, hanem a kitétség-otthagottság, esetlegesen az öngyilkosság (leugrás) terepe, a terasz is legfeljebb csak a belterjes aligtevékenység színtere („mire vagyok még képes / fölsöpörtem a teraszt / sovány vigasz”, „vasasztalnál ülök / a teraszon vasszéken [...] üzenetet küldök magamnak / magányból a magányba”).

Ha már az első verseskötet címadása Dosztojevszkij-reminiscenciát ébreszt, talán ehelyt megkockáztatható a kortárs „odúlakó” embertípusra való utalás szándékának feltételezése is. S hogy maradjunk a zártság egyéb irodalmi vetületeinél: jellemző módon a szövegekben a gyakran epikus, de történésdinamikai szempontból kevésbé mozgalmas emlékképek, szituációk mellett jó néhány alkalommal konkrét írókra-művekre történő hivatkozások, olvasati élmények, reflexiók hordozzák a tudattartalmak szemléleti párhuzamait. Az emocionális visszafogottság következtében nem nagyon beszélhetünk e magány-érzetek érzelmi intenzitásfokának differenciált megjelenítéséről, mégis azt hiszem, egyfajta mélypontot jelenthetnek azok a felidézett állapotrajzok, melyek a kimozdulás, a kint-lét, a „szabad tér” életképeihez kötődnek (illúzióvesztés – ld.: *bécs, röltex/t/ 41*; nihilérzet, végső reménytelenség – ld.: *röl-tex/t/ 14*). Lehetséges, hogy az érdemi szabad tér elvesztésének, nemlétének sajátos kompenzációjaként tekinthetünk arra a máskor valóban felszabadultságot szemléltető momentumra, melyet a *2 bőr* című opus a meztelenség kapcsán jelenít meg, némi öniróniával.

Az elmondottakból talán az is kiderül, hogy Györe nem érzelmi folyamatokat, hanem állapotképeket, képtöréseket jelenít meg, ezekkel szemléltet, mégis követhető általuk egyfajta negatív irányú tendencia, akár bölcséleti-világszemléleti, akár lelki-érzelmi módosulásokat, árnyalódásokat vizsgálunk versei által. Különös, ambivalens jelzés ugyanakkor, hogy ennek a zárt-zárkózott kis- és nagyvilágnak sajátos belső, önépítő energiaforrására is rá tud mutatni a szerző egy ablaküvegen megtapadt hajszál példázatán keresztül (*az ötödiken*).

Energiák szemléltetésére való tekintettel a versek többsége jól működő nyelvi-formai apparátust is magáénak mondhat. A töredékek általi megjelenítés egyaránt érvényes szövegkompozícióra és szintaktikai megoldásokra. A szilánkság-töredékesség kevésbé alkalmas klasszikus jellegű elemző-feltáró szemléltetésre, de költőnknek ez láthatóan nem is célja közvetlenül. Úgy teszi a dolgát, mint egy patológus, aki elsősorban arra koncentrál, hogy a későbbi

elemzéshez pontosan honnan vegye a megfelelő mintát, és mekkorát messen. Preparátumai minden lényegeset képesek hordozni, megmutatni. Mindezeknek versnyelvi lenyomataként rövid textusokat, rövid verssorokat, néhol még szóalaktöréses „rövidítéseket” is találunk. Ennek szélsőségeit láthatjuk a kötetnek is címét kölcsönző opusban, illetve a negyvenhat tételre 67 osztott mikroszöveg-göngyölegben (*röltex/t/*), melynek egyik-másik darabja műfaji áthallással is kötődik klasszikus rövidköltészeti-rövidbölcseleti megszólalásmódhoz, Tandori korai koanjaira emlékeztető közlésmóddal:

*nem várok az ébredésre
se a megsemmisülésre
mire várok
(35.)*

*boldoggá tenni
(lehet-e)*

*boldognak lenni
(lehet-e)
(38.)*

Bár ez utóbbiak a bölcseleti megszólalás sajátos műfaját képviselhetik, Györe közvetlenül jószérivel sosem bölcselkedik a versekben, ritka a szentenciózus megnyilatkozás, sokkal inkább a realista-dokumentatív, szemléltető kijelentések jellemzőek műveire, melyekben a lépegető-adalékoló szövegtest- és kontextusépítés szerkesztésmódszere a leggyakoribb, beleértve a nem ritkán felütésszerűen alkalmazott kezdősorokat, illetve az „ott hagyott”, nyugvópontot nem eredményező, ritkább esetben poentírozó karakterű zárósorokat is. Mindez persze optimális olvasatot feltételezve nem gátol meg abban, hogy a befogadó számára koherens egészé álljon össze az a kép, amelyet Györe Balázs a világunkról így, apró kis minták formájában megrajzol. Amikor szüleihez, szerelmeihez, alkotótársakhoz kötődő személyes viszonyulásait jeleníti meg a versben, akkor is lehetőségteremt rá látni napjaink emberi kapcsolatainak általános sajátságaira, válságaira. Ami e kötet verseiben a legszemélyesebb érintettséget mutató jegyek mondható, az a számvetéshelyzetek katarzisközeli, önszembesítő kíméletlensége, melynek nyelvi kiegészítő eszközeként azonosíthatjuk a néhol elképesztő sűrűségben, de nála általánosságban is eléggé gyakran előforduló tagadószókat, valamint azokat a hangzás- és jelentésközelségen alapuló, képzetársításos nyelvi játékokat, amelyek szinte mindig a keserű ironia, a groteszk árnyalatát kölcsönzik a szöveggörnyezetnek.

Acsai Roland kétségtelenül olyan költő, akit nem illethetünk a szószátyár jelzővel, még a legnagyobb rosszindulattal sem. Szűkszavú szerző, aki háromszor is meggondolja, mit és hogyan írjon le – a lehető legkevesebb szóval

dolgozik, azokat is gondosan megválogatva.

Ötödik kötete, a *Hajnali kút* című, terjedelmét illetően is minimalista versesfüzet (27 vers, 42 oldal) is ugyanerre az irányba tendál, rövid, meditatív utazásra

68 Kántás Balázs

A SZAVAK LEVETKÖZÉSE

Acsai Roland: *Hajnali kút*

hívva az olvasót. Acsai alapvetően tájírát hoz létre, ám ezt sem tradicionális módon teszi. Kötetének alapélménye egy (vagy több) norvégiai utazás, ami meghihette, a skandináv táj hideg szépsége, ugyanakkor baljós rejtélyessége. Verseiben egész Norvégia-térképet, lírai topográfiát tár elénk, feltárul a fjordok, a szélfúttá sziklák, a sejtelmes északi erdők, a hólepte hegycsúcsok világa. Olyan természeti környezet ez, ahol az embernek nemigen van keresnivalója, vagy ha mégis beteszi ide a lábát, hát a kellő alázattal kell(ene) viseltetnie a nálánál sokkal hatalmasabb és ősbibb erők, a természet iránt. A kötetben prezentált élményvilág egyszerre csodálatos és megtisztulásszerű, ugyanakkor mindenképpen ott rejlik benne valamiféle borzalom is, hiszen az ember ezen elhagyatott környezetben egyfajta végtelen kiszolgáltatottság állapotába is kerül.

A kötet verseit áthatják a színek és a szagok. A természetjáró költő medítál, megkísérel eggyé válni környezetével, meghallani azt, amit csak költői füllel lehetséges meghallani – a fűvek nesztét, a málnaérésének folyamátát, a hegyek felett elviharzó sárlyokokat. Ez a természettel való egység, vagy legalábbis rá való törekvés persze korántsem idilli, hiszen az ember itt is kíméletlenül beavatkozik: a költő egyszer csak hallja a hegyek felett hangosan elhúzó, gyakorlatozó norvég vadászpölyöket. Tehát időről időre még ezen zárt világ csendjét is megtöri az ember, és az általa alkotott otromba technikai eszközök. A természettel való költői egyesülés pedig talán legfeljebb illuzórikus lehet, mely a vágy szintjén marad meg, hiszen még a költőnek is, aki nem melleleg férj és apa, mint az a versekből is kiderül, vissza kell térnie a civilizációba.

Acsai Roland verseiben levetközi magáról a szavakat is, csak annyit tart magán, amennyi az elégséges megszólaláshoz feltétlenül szükséges. Szövegei mintha imaként szólalnának meg, valamiféle felsőbb hatalomhoz, természetistenhez. Panteista látásmódban íródott, mélyen ihletett szövegek ezek, melyek mintha megpróbálnának párbeszédbe bonyolódni a körvonalazhatatlan

címzettel, megszólítottal, ám tragikusságukat éppen az adja, hogy szinte minden esetben megmaradnak a meditatív monológok szintjén – Isten, természet, felsőbb hatalom nem válaszol a költőnek, legalábbis nem a szavak nyelvén. A költő persze mindig van annyira érzékeny, hogy megértse: hozzá nem az emberi nyelven, hanem egy másik, nonverbális nyelven 69
szól a természet: talán elegendő válasz neki a *szívnél mélyebb fjord*, a *csúcshoz vezető fenyőgyökér-lépcsők*, saját lánya *bőrének villogó hófoltjai*, a *tóban tükröződő vízesések* vagy az *erdő szobája*, melyet a hó tisztára meszelt. A természettel, s ezáltal valamilyen módon a transzcendenssel való költői kommunikáció nem annyira a szavak, mint inkább a jelek, jelenségek értelmezésének révén megy végbe, s így bár nem az emberi nyelv szintjén, de okvetlenül megtörténik az áhított dialógus. Acsai Roland afféle misztikus költő, aki, ha csak egy időre is, de megkísérel remeteként kivonulni a civilizációból, hogy visszatérhessen a költészet ősforrásához – közel kerül a természethez, s ezáltal talán közelebb kerül az emberi létezés lényegéhez, önmagához is.

A tájlírán és a minimalizmuson kívül még egy kategóriával jellemezhető lenne Acsai Roland költészete, ez pedig megítélésem szerint a *hermetizmus*. A kötet versei alapvetően szakrális regiszterben, meditatív szövegekként megszólaló költemények, melyek nem mondanak többet a kelletténél, s bizonyos dolgok elhallgatása, megvonása éppen úgy alapelemük, mint a kimondott/leírt szavak. A végletekig lecsupaszított tájleírásokon túl megjelennek bizonyos szimbólumok, melyek értelmezése mindenképpen kihívást jelenthet az olvasó számára, a *hermetikus* jelző pedig éppen azért lehet pontos és érvényes a *Hajnali kút* verseire, mert azok többsége ellenáll a teljes megértésnek. A költő példának okáért ellátogat Wittgenstein skjoldeni házához, melynek ma már csupán az alapzata van meg, sőt, még egy fiktív naplójegyzetet is közöl a filozófustól, azonban sokkal inkább az olvasóra van bízva, hogy találja ki – vajon pontosan mi is köti össze a költői beszélőt a filozófussal? Talán éppen azt akarja sugallni nekünk, amit maga Wittgenstein is hangsúlyozott, hogy a teljes megértés illúzió, s nemhogy a másik embert, de még önmagunkat sem ismerhetjük és érthetjük meg száz százalékgig, éppen ezért a világ megértése is csak töredékes lehet?

A költészetnek, főleg napjaink (poszt)modern lírájának nyilvánvalóan nem feladata, hogy egyértelmű válaszokat adjon és szájbarágó módon életvezetési tanácsokkal segítse az olvasót, feladata ellenben sokkal inkább, hogy gondolkodásra, a szöveg továbbírására készítse. Egy másik versben egy bálna, egy harmadikban *hidegvérű sziklák* szerepelnek – valamennyire bizonyára értelmezhető, felfejthető szimbólumok, s mindannyian köthetőek a kötet panteisztikus, filozofikus, a transzcendenssel párbeszédet kezdeményezni

kívánó alaphangulatához, azonban hiba volna őket egyetlen stabil, körülhatárolható jelentéssel felruházni.

70 Acsai Roland olyan költő, aki kevés szóval sokat mond el. Sokat, abban az értelemben, hogy nem ad egyértelmű megoldást olvasói kezébe, sokkal inkább versszövegei társszerzőjévé emeli a mindenkori befogadót. Ami a *Hajnali kút* olvasásához kell, az mindenekelőtt meditatív hangulat, türelem, és bizonyos fokú érzékenység. Egy-egy szöveget akár többször is lassan végig kell olvasni ahhoz, hogy a váz szintjén eleve adott tartalom túl megképződjön bennünk valamiféle megoldás, valamiféle válasz a vers által felénk intézett kérdésekre. Türelem és kitartás szükségeltetik a szövegekhez, de az élmény, az eredmény biztosan nem marad el. Megítélésem szerint éppen azok a kötet legérdekesebb, legértékesebb versei (többek között a *Hidegvérű sziklák*, *A bálna*, *A Két tenger*, *A teljes kör* vagy a *Sorsvonal*), amelyek a legalaposabban feladják olvasójuknak a leckét az értelmezéshez. Ezek a szövegek néhány egyéb verssel ellentétben nem merülnek ki a panteisztikus tájleírásban vagy meditatív élménylírásban (vö. több versben meghatározó alak a költő lánya, és visszatérő motívum a vele együtt való kirándulás a norvég táj helyszínein), hanem megteremtenek egy olyan sajátos zárt, belső szimbolikát, melynek felfejtése már mindenképpen magas szintű olvasói erőfeszítést igényel.

A *Hajnali kút* összességében véve olyan értékes darabja a kortárs magyar lírának, mely a *kevesebb több* ősi elvét a lehető legpontosabban és legmagasabb szinten alkalmazza, méltán látszik belőle, hogy egy irodalmi műalkotás értéke korántsem a terjedelemtől függ. Érzésem szerint a benne található leheletfinom versszövegeket valahogy úgy érdemes olvasni, miként a Bibliát vagy egyéb szakrális szövegeket – lassan, ismételve, vissza-visszatérve hozzájuk, s a végén az egyes szövegekből egy egész, magasabb szintű értelemegységet összeállítva. Ilyen olvasás mellett akár nem egy délutánra, de napokra a szentív versolvasók esztétikai kincse lehet Acsai Roland legújabb kötete, mely még remélhetőleg sokáig kiemelt helyet foglal el a kortárs magyar líra diskurzusában. (*L'Harmattan Kiadó, Bp. 2011*)

EGY NÁDAS AZ ÉGBEN

A gyerekkori nádas minden
Egyes nádszálából
Papírsárkányt készítettünk,

És felreptettük az égbe.

ÖKÖRNYÁLAK

A levegőben ökörnyalak szállnak,
Mint régen elrepült
Papírsárkányok zsinegei –

El kellene kapni az egyiket.

SÁRKÁNYEREGETÉS A SOMLYÓ-HEGYEN

Sárkányok eregettek gyerekeket az őszi
Somlyó-hegyen,

Mert a sárkánnyal együtt a gazdája is felszáll,

Mint a galambász, aki felrepül
Naponta reptetett galambjaival.

A LEGFINOMABB ECSET

Megpróbálni hasonlítani ahhoz a képhez,
Amit a legfinomabb ecset,

Lányom szempillája fest rólam.

AZ EMLÉKEK IS...

Az emlékek is öröklődnek,
Mint a szemszín vagy a vérmérséklet,

El sem kell mesélni őket.

A TISZTASZOBA

*„Hová lettek a tisztaszobák?”
(Tóth Erzsébet)*

Eltűntek a tisztaszobák
Az érintetlen bútoraikkal, a magasra vetett ágyaik
Szent hegyeivel,

Hová csak ünnepnapokon, és bizonyos
Megilletődéssel lehetett belépni,
Mint egy templomba.

Jó esetben áthelyeződtek a szívbe,

Hová jó belépni
A hétköznapi nyárikonyhája után.

ÖRÖKSÉG

A tetem szétfeszült állkapcsában a kívánságok utolsó sora.
Kiszáradt szemeink tapogatóznak a völgyben, régi házak falain,
bennük a betelt idők fölötti fájdalom ragyog,
de nadrágszárunkban már vér gyűlik,
úgy helyes tehát, ha lábaink mozdulatlanok.

FALUVÉG

A fiúk kiszállnak a gépkocsiból.
Útbaigazítást adnak az arra tévedőknek,
hallgatják a völgy visszhangjait.
Üstökükön eligazítják a haját.
Várnak.
Bezárt öklükben a köröm húsba mélyed.
Messze villámok játszanak,
a hegyről lomha tekintet követi az alakok mozgásait.

TÉL

döglött táj tetemén koppan a fagy botütése

ZÁPOR UTÁN

Tetők között kék sóhaj az ég
szél pofozgat ájult lombokat
Újszülött tócsa mosolyog, ragyog
belesápad az irigy kirakat

FALEVELEK

Kipirosított arcú
Céda falevelek
Kelletik magukat,
Riszálnak,
Viháncolnak a járdán, az úton,
Mígnem
Egy hajnalon fehér
Ölelésben
Földre szorítja testüket
Sápadt,
Néma szeretőjük,
A dér.

SCULLY 2X3

No.1.

Scully! Scully! Scully!

Két napja csodálkozom,

hogy nem csak ezt a három szót látom az újságok címdoldalán: Scully! Scully! Scully! Így, ezzel a matrózos kiáltással lehet most felfedezni egy új földrészt, és ezt a lehetőséget azonnal ki kell használni. Veszprém városában megnyílt egy kiállítás, amely után csak szédelegni lehet, hogy ez itt van, és most van itt, mert a jelen kivételesen Magyarországon, Veszprémben vert tanyát.

Scully kiállítása már attól reveláció, hogy megérkezett. Sean Scully ugyanis a Föld nevű bolygó jelenleg élő legjelentősebb festői közé tartozik. Személyes hangú, súlyos képeit 2006-ban láttam először New York-ban, a Metropolitan Museum több termén végigvonuló, hatalmas Scully kiállításán. Ott kóvályogtam attól, hogy a néhány színre hangolt, kevés elemre tagolt képek és képóriások a festészet micsoda új terét nyitották meg számunkra. Képein visszafogott szürkekék, mély tónusú feketék váltakoznak szívszorongató rózsaszínekkel, fojtogató kékekkel. Néha színesebb lesz a paletta és spanyol színekkel, élénkebb barnákkal, pirosakkal valami nem ismert mélység tárul elénk, éppen azzal, hogy a festészet végleg elvesztheti a kép belső tereit, a virtuális mélységet, a képfelszíntől megjelenő, sejtetett távolságot, és csak a szín, a felület, a ritmus szabálytalanul osztott szabályossága, mint valami új siratófal ismeretlen kövei állnak már ott, amely előtt megnyílunk és üzenünk annak, akit abban a pillanatban ismertünk fel ott, akkor, önmagunkban.

Sean Scully 1945-ben, Dublinban született. A hatvanas években Londonban tanult, a hetvenes években az USA-ban kezdett dolgozni, és tanítani. Munkáira jellemző textilminta motívumok az első marokkói utazása (1969) után jelentek meg. *Wall of Light* című összefoglaló kiállítása 2005-2006-ban volt körutazáson az USA-ban. Munkái a világ jobb gyűjteményeiben fellelhetőek, a most látható veszprémi kiállításon kívül, legközelebb a bécsi Albertina modern gyűjteményének (*Isten létének modern bizonyítéka? ÉS*, 2009/30., júl. 24) főműveként látható Scully egy hatalmas méretű, lenyűgöző opusa.

Bár festészetének témája a képfelület szinte mezőgazdasági felosztását mutatja, a táblakép felülete több, egymásra, egymásba épülő négyzetes, vagy téglalap formára oszlik, mégis, festészete az absztrakt képkalkotás mértani vonulataitól távol esik. A szakácskönyvízü életművek sorai bizonyítják, a konstruktív festészet lehetősége csúszós talaj, ugyan könnyen lehet siklani rajta, de leginkább csak elhasalni lehet azon. Scully életműve talán emiatt is kivételes: a konstruktív geometriai rend megbontását látjuk művei során, ahol a bizonytalan formák egymáshoz illesztésével egy új, a bizonytalanságból építkező konstruktívizmust hozott létre. A színei az egymáshoz hangolás egészen merész vonulatát mutatják, szimplán közönségellenesek a képek színei, összehangolt mély szomorúság, valami nyomasztó – minden után mégis talán – derű árad a művekből, amellyel nem könnyű együtt élni. A képek és a mester sikere ezért is érdekes, a festészeti iparban nem ismeretlen, de ritka a mély tónusú, bizonytalanságból építkező művek elismertsége. Változik a világ, a tutira befutó művészeti teóriák kora megrendült, és a megrendülés repedései, ingatag sziklafalai pedig előtérbe kerülnek és nézzük őket, nyitott szemmel elámulva a sorsunkon.

77

Ez a Rothko utáni festészet új világa, ahol a New York-i iskola megújult egy ír-angol-amerikai festő keze által. Rothko utolsó korszakai a mély feketékbe ágyazott liláival, a feketékkel és kietlen ezüstekkel a festészet addig nem látott tartalmait mutatta meg nekünk. A festészet terítoriumának kiterjesztéséért Sean Scully nevű felfedező tovább ment. Képein a foltok színei valami mély, személyesen megküzdött valóról hoznak hírt, a foltokat elválasztó kontúrok mutatják, a színek lassan alakultak ki, hogy megjelenjen ez az alig festészet, hogy utána rádöbbenjünk, mi lehet még a festészet ezután. Scully hatalmas életművet hozott létre, amely nem enged minket már szabadon: megjelent valami olyan, ami csak a felfedezések által hozhat hírt magáról: a világba néző ember személyiségének szorongató mélységéről.

Scully első magyarországi kiállítása Veszprémben, a Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény Galériájában látható. Ez a kiállítás, mely ízelítőt ad a nagy életműből, most a képzőművészet jelene iránt érdeklődők számára világ kiállítási térképén megjelent. Köszönet illet mindenkit, aki segített elérni, hogy ez a kiállítás eljőjön hozzánk. A mester maga is eljött ide. Az idő néha magára talál és a jelenből üzen. Most itt lehet látni azt, amit majd nemskára művészettörténetként kell majd jó nehezen megérteni, könyvekből, netről, a valódi helyett. Nekünk pedig lehetőségünk van az én túlsó oldalát is meglátni, a felületesség helyett a felületen megteremtett új valóban, a még vállalható személyességet.

P.S.: Aki most válságra, pénzsűkére hivatkozik ebben a szférában, az álszent. Amiért létrehozták: Oktatási és Kulturális Minisztérium, Szépművészeti Múzeum, Ludwig Múzeum, azonnal összeállni és itt tartani egy nagy képet! Még lehet. A jelen nem mindig látogat el hozzánk. Merjünk szembenézni vele. Van remény: Scullynak sikerült. *(Sean Scully: Érzelmek és struktúrák, Modern Képtár - Vass László Gyűjtemény Galériája, Veszprém, 2009 október 2-ig)*

No.2.

„Tisztelt Szikszai Károly!

Sean Scully első magyarországi kiállításáról írtam egy rövid cikket. A kiállítás most 2009 július 25-én nyílt meg Veszprémben. A művészt nagyon nagyra tartom, nem reméltem hogy a mostani időkben Magyarországon is láthatóak lesznek a művei. Mindez megtörtént, egy lelkes csapat Veszprémben összehozta azt, ami miatt most örömmel írok. Nem a cikkem az érdekes, Scully életműve megkerülhetetlenül beépült a festészet történetébe, műveit látni kell és érdemes, ezért írtam. Amíg nagy kiállítását várjuk Magyarországon, addig is érdemes most Veszprémbe menni, mert jó. A cikk erre buzdítja az olvasót.

Ha a megjelenés mellett döntenek, a honoráriummal az ÉS-t szeretném támogatni.

Üdvözlettel:

Mohácsi András

ui.: Ha fájlt nem lehetne megnyitni, ide másolom a cikket.”

No.3.

Tisztelt Szikszai Károly!

Egy hete küldtem az alábbi levelet, de valószínű a nyári nagy melegben elkeverednek az e-mail-ek. Ígérte, visszajelez, amint a cikket elolvasta. Talán most sikerül eljuttatnom a cikket.

Továbbra is jelentősnek tartom a Sean Scully munkásságát, ezért nem mindegy, mikor tudunk hírt adni első magyarországi kiállításáról. Olyan pillanat ez, mint amikor Matisse vagy Cézanne első képeit lehetett Magyarországon

látni, maga az esemény hírt érdemel. Nem mindegy, melyik magyarországi lap ismeri ezt fel, és képes jelezni ezt.

Ha azt látja, maga a cikk nem tetszetős, nem baj, szívesen segíték, találjuk akkor valakit, akit a lap elfogad és ír erről a kiállításról.

79

Abban a reményben várom a válaszát, hogy az ÉS mihamarabb jelt ad arról a jelről amit a Sean Scully Veszprémben kiállított.

Üdvözlettel:

Mohácsi András

No.4.

Nádor Tibinek meséltem, nem közölték le a cikket. Mással sem akartak cikket íratni. Azt is elmeséltem, hogy a festészettel foglalkozó kedves művészettörténész ismerősét is felhívtam, menjen el, és nézze meg a kiállítást, és ha tetszik, írjon róla. Nem sikerült cikket íratnom. Néha egészen furcsa érzés szokott rám törni. Mintha a jelen nem velünk történné meg. Mintha csak egy lábjegyzete lennénk a múlt formáinak, hangulatainak. A kultúra néha velünk együtt csak idézet, és csak egy hirtelen jött trauma tudja ezt a kizökkent időt helyettünk helyrehozni.

No.5.

Az európai kultúra egyik jellegzetessége, hogy a műalkotások a nyilvánvaló kulturális beágyozottságon túl, mindig tartalmaznak egyfajta műtörténeti utalást, amely határozott kódjai a közönség, és a műértők számára jelzik, az alkotó ismeri a szakmája történetét, tudatosan használja jellegzetes szakmai fogásait. A műveken belül egy kódolt kulturális pedigrével találkozhatunk, mellyel az alkotó bizonyítani tudja, hogy nem egyszerűen belső kifejezési szándéka van, hanem ezen túl ő egyfajta mesterségi bizonyvánnyal is rendelkezik. Ezek a kódok nem a mű eredetiségével, belső koherens rendszerével szeretné az újító, megújító alkotói karaktert magára venni, hanem ezen túl, a kulturális örökség egy-egy apró jelével látja el a művet, mely bizonyítja, ő a szakmájának nem dilettáns képviselője, hanem hivatásos felkent alkotója.

Az amerikai (észak-amerikai) képzőművészet a II. világháború után levette magáról a szakmai jogosítvány felmutatási szándékát. A képek, szobrok olyan új kitörési pontokat mutattak fel, amely a belső érzések felszínre törésének

hitelességét az alkotások belső koherens rendszer adja meg. Nem kell az alkotóknak folyamatosan utalni a múlt formálási módjaira, nem kell képi idézeteket felmutatni, melyek azt jelzik, hogy ő, az alkotó, ha kellene, klasszikus értelemben is értelmezhető műveket tudna alkotni. A New Yorki-i 80 Iskola, Rothko, Pollock, Barnett Newman munkái abban az értelemben is fordulópontot jelentettek a művészettörténetben, hogy megszűnt a műtörténeti visszajelzés hagyományának kötelező jellege. Létrehoztak egymástól jellegzetesen megkülönböztethető alkotásokat, melyeken csak a belső érzelmek képi összefüggései láthatóak és nézőnek szinte műtörténeti utalás nélkül kell eldöntenie, hiteles-e számára ez a mű. Bár az alkotások megőrizték a reneszánsztól elterjedt kép formáit, a falról elváló, téglalap formátumban jelentkező színelületeket, mégis, egy radikális váltás történt meg ekkor.

Talán el lehet mondani, egy kép pont ezért nem lehet csak egy díszítés. Egy olyan összefüggő rendszer áll ott előttünk amely metaforája a létezésnek. A létezési képletek, feltételezések, világképek vitatkoznak egymással. Az egyidejű, egymás melletti világképek szinte kioltják egymást. Számomra nagy kérdés, lehetséges-e az egymást szinte kizáró világképeket eltérni, együtt látni? Scully hatása ebben az esetben jelképes. Nem feltétlenül az a kérdés, szép-e Scully képe, hanem az, van-e érvényessége a maga világképében. Ezenkívül, a mi egyéni világképünkkel lehetséges-e egyfajta rezonancia, ráhatás, visszajelzés.

Scully hatása, magyarországi kulturális reprezentációja számomra azért is érdekes, mert szisztematikusan megismérlődik a szemme előtt az, ami a múlt század elején is megtörtént a magyarországi művészeti életben, hogy az aktuális festészeti törekvések, különösen egy-egy jelentős alkotó megjelenése, megértése, feldolgozása csak fél évszázados csúszással történhetett meg. Ez az időbeli csúszás persze ismerős, de újra látni ezt a késétséget nem egyszerűen szomorú. Az érdekel, miért is jöhet létre ez a kulturális vakfolt, amely lehetetlenné teszi a trendeken, divatokon túl a művészet egy egy alkotójának jelenidejű munkálkodásának követését. Miért nem lehetséges az önálló belső képi koherenciával rendelkező alkotásokat befogadni, felismerni, azokra rácsodálkozni?

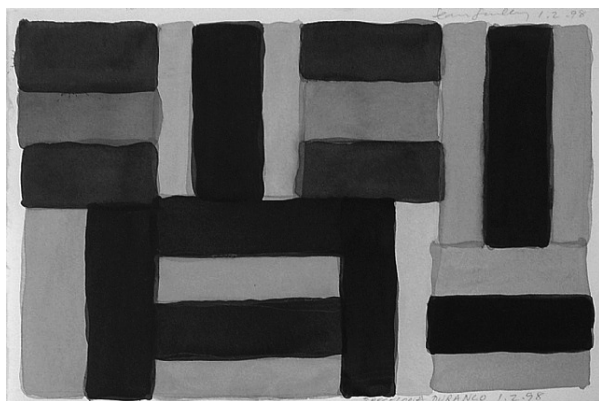
A régió toposzok reprezentációjában él. Scully nem regionális. Aktualitását valószínű nem veszi el a jelen korszak eltűntével. Személyessége, betonkemény kompozíciói és színeinek melankólikus mélysége a létezés új tereit sejtetik meg számunkra.

No.6.

Emlékszem, még főiskolás koromban egyszer a szobámban montázsokat csináltam. A lakótelepi padlószőnyeg tele volt színes papírokkal, félig kész kompozíciókkal. De azt éreztem, nem tudom eléggé feszíteni a színeket, a kompozíciót, valami hiányzott. Hirtelen elhatározással lerohantam a lenti papírboltba, ahonnan az akkor már kapható neonszínű matricákkal tértem vissza. A rikító neonsárga, az őrült almazöld, és a villogó pink matricákat mind kiterítettem a papírjaim közé és akkor valami egészen váratlan történt. Az egész szobám, mindenestül visszalépett egy lépést, láttam ahogy hirtelen megmozdul a szoba, minden, a tárgyaim, a tér apró részletei fáradtolaj színűvé változnak körülöttem. Az új színek között minden új viszonyba került, és én egy addig sohasem látott, egészen új jelenben voltam már ott. A papírkompozíciók addigi rendje felborult, már nem ott éltem ahol addig voltam, mind, mind újjá kellett értékelnem a munkáimat, a szobámat, kint az olívizöld utcát, és el kellett fogadnom a visszavonhatatlan tényt, a szemem szinte lüktetett ahogy néztem, az új színek kiterjesztették a valóság határait. Az elűsző változásban egyet biztosan éreztem: beléptem a jelenbe.

81

Új Forrás 2012/1 – Mohácsi András: Scully 2x3

„többé nem az a gondja,
hogy mindent írjon,
hanem hogy mit ne írjon”¹

82 Boldog Zoltán

A DALKÖLTŐ ELHALLGATÁSA

Arany János *Letésem*

a lantot című versének

kontextuális újraolvasása

Arany János *Letésem a lantot* című verse és a költemény kultikussá emelt gesztusa – tudniillik, hogy a nagy költő elhallgatni készül a szabadságharc bukása után – kitüntetett helyet foglal el a 19. század közepének irodalmáról szóló gondolkodásban. Tanulmányok és középiskolás tankönyvek

nemzedékről nemzedékre ismétlik a közhellyé váló kanonikus értelmezést, amely szerint Arany a következőképpen gondolkodik költői pályájának jövőjéről: a „*Letésem a lantot* (1850. március 19.) című költeménye – sajátos elmentmondásként – épp abból az elhatározásból született, hogy abbahagyja a versírást”.² Az Arany-szakirodalom jelentős része is, amelyre feltehetően a tankönyvi elemzés is támaszkodik, ezt az olvasatot preferálja az 1950-es évektől.³

A felvázolt értelmezés azonban egy alapvető irodalomtörténeti paradoxont vonzsol magával, hiszen miközben a verselésről való szándékát nyilvánítja ki a szerzővel azonosított elbeszélő, az 1850-es évek Arany legtermékenyebb, tudatos költői program keretében megkezdett időszaka. A korszak levelezésében többször felbukkan a költészet folytatásának szükségyszerűsége 1849 után⁴: „hála a nemzet nemtőjének, csak ephemer volt a zsidbadás s napról napra jobban s szabadabban mozognak az elfásult tagok. Legyünk rajta (kiki a mint tőle telik, vagy magyarul: a *mint isten tudnia adta*) legyünk rajta, hogy e visszaesésnek⁵ idestova nyoma se maradjon.”⁶

Az értelmezési hagyományban mára már állandósult és sokszor központi elemmé tett ellentmondás arra épül, hogy versben előforduló *lant* és *dal* kifejezésekre a szakirodalom szimbólumként, metaforaként, színekdochéként tekint. Ennek alapján a lant letétele és a dalolással való felhagyás a költészetről való lemondással azonosítható. Ha azonban a fent említett kifejezéseket egy többretegű, egymást erősítő kontextus segítségével műfaji-hangnemi kategóriaként értelmezzük, akkor a lantos költészeti hagyomány és a dalköltészet felől olvasva a *Letésem a lantot* című verset szinte önmagától megszűnik a látszólagos ellentmondás.

1. Dalt daloló görög lantosok

Az Arany-költészetében a *lant* működhet egy olyan szűkebb értelemben vett metaforaként, amely nem általánosságban a költészetre vonatkozik, hanem annak egy csoportjára: a lantos költészetre. Az ilyen típusú lírának az európai kultúrához kötődő, időben legrégebbre visszanyúló értelmezhető-
83

Az ókori görög kultúrában a lantos költészet a líra azon területére vonatkozott, amelyet húros hangszerrel (lúra, kithara) adtak elő, így a műnem határán kívül helyezkedett el a fuvolával kísért elégia.⁷ A lantos dalköltészetet az elégiától azonban tematikailag is megkülönböztették, amikor kizárólag „szűk baráti körben, vidám ivászat vagy családias lakoma alkalmával énekeltek”, és az elégiától eltérően mindenféle „oktató vagy szatirikus szándék” hiányzott belőle.⁸

Az atnik görög műfaji kategóriák viszonyrendszerének kontextusában megképződik tehát egy olyan szembenállás, amely a dalt és az elégiát mind hangnemileg, mind tematikailag szembeállítja egymással. A *Letésem a lantot* műfaji és ezzel együtt hangnemi szempontból Arany gyakran idézett önmaghatározása szerint *elegico-oda*, melyet a vers megjelenésétől kezdve az irodalmárok is használnak. Az Arany-költészetében első önálló (tehát nem fordításként szereplő) ilyen jellegű megszólalásnak tekinthető vers dalköltészetre vonatkozó kijelentése („tőlem ne várjon senki dalt”) a következőképpen értelmezhető: ne várjon tőlem senki az ókori görög dalköltészethez (antik lantos költészethez) hasonló alkotást.

Arany emellett 1845 és 1859 között folyamatosan foglalkozik a görög dalköltészetet felhasználó modern költészeti hagyomány sajátos aspektusával, amikor Byron *Don Juan*jának egyik betéjtét fordítja *Az új görög dalnok* címen magyarra.⁹ *Az elegico-oda*¹⁰ hangvétele élesen elüt azoknak a lelkesítő jellegű költemények a hangjától, melyek a reformkori, majd a forradalom és szabadságharc idején megfigyelhető költői megszólalásmódot jellemezték (mint például Petőfi *Nemzeti dala* vagy Arany *Nemzetőr-dala*). *Az új görög dalnok* elbeszélője, miután elvetette a hallgatás lehetőségét („Csend tovább? Csend mindenütt? / Ah! Nem; - ”), a *búgás* metaforával utal az új megszólalásmód jellegére: „Hallgassuk egymást búgni, míg / Dallal, mint hattyu elhalok”. A búgáshoz egyféle melankolikus hangulat kapcsolódik, amely a szóhangulattal függ össze; másrészt a mély tonalitás is áthatja a kifejezést, mely rezignációt sugall. A dalköltészettel szemben álló hangnem ilyen jellegű olvasatát a következő grammatikai, a *míg* kötőszó elentétes jelentésárnyalatú értelmezésével támaszthatjuk alá: „Hallgassuk egymást búgni, míg [ellenben] / Dallal, mint hattyu elhalok”.

Ennek a hangnemi és az ebből adódó műfaji változtatásnak az elkerülhetlenségét a történelmi helyzet indokolja, melyre az elbeszélő sejtelmes kérdésekkel utal: „Hol vannak ők¹¹? S hol vagy te is, / Hazám? Partod némán hever; / Nem zendül itt már hős koboz – / Nem dobban itt már hős kebel! 84 / S lantod, az oly soká remek, / Illy kézre száll-e, mint ezek?”.

Az új görög *dalnok*nak a Világos utáni helyzetben erős lehetett az allegorikus olvashatósága, ráadásul anélkül, hogy a konkrét ok (a fegyverletétel) említése és a szerzőség (ti. ha nem fordítás, hanem eredeti alkotás lenne) bármilyen veszélybe sodorhatta volna Arany Jánost. Ha ilyen allegorikus és tematikailag a múlt hősiességét magasztaló, valamint a hon szabadságtól megfosztott jelenbeli állapotát a múlttal szembeállító („Hon nem hazám, mely láncot hord –”) költeményként értelmezzük a verset, akkor a hangnemi és tematikai dilemma elsődleges oka Világos. Világos azonban éppen nem a(z örökre) hallgatás, hanem a mindenképpen szükséges költészeti lehetőségek átgondolásának kényszerét hozza magával.

2. Bús *dalnokot* vigasztaló *dalnokbú*

Az 1851-es év dalról és *dalnokról* szóló diskurzusának keretében legfontosabbnak mondható verse *A dalnok búja*, melynek egyik megszólalója egy ókori görög *dalnok*, akinek egy végzetes vereség előtt legfőbb feladat volt „lanttal kezében, / Buzdítni a csatát”. A vers egyértelművé teszi a lantos költő feladatát (a buzdíttást), majd később felvázolja, hogy milyen következményekkel jár az elvesztett ütközet a költészet szempontjából: „De ő nem is zeng. Tehetetlen / Lantját letésvi csüggedetten”. A líra legfőbb hangszerének letétele mellett az utolsó két sor intertextuálisan is a *Letésvem a lantot* utolsó strófájához kapcsolja a verset az életelen fa és az ebből sarjadó virág metaforáját használva: „Késő, habár láttam virágát, / Biztatnom a kidőlt fa ágát: / Virágozzék megint”.

Ha *A dalnok búját* allegorikusan olvassuk, melyben a különböző görög csatákat a magyar szabadságharc ütközeteinek feleltetjük meg, a buzdíto *dalnokokat* pedig azokkal a magyar költőkkel, akik verseikkel biztatták a magyar katonákat, akkor a korabeli kontextus tükrében a vers értelmezése a következőképpen fest: Világos után értelmetlenné vált a lantos költészetet művelő *dalnok* lelkesítő éneke.¹²

A versben azonban két megszólaló különíthető el: az első szinten lévő elbeszélő megszólítja a *dalnokot*, akinek válaszát szó szerint idézi. A vers narrátora szintén verselő, hiszen lírai formába és hangnembe önti saját és beszélgetőtársa kijelentéseit. A két narrációs szint és megszólaló különbségére az idézőjelek és a *dalnok* válaszai előtti gondolatjelek utalnak, kétszeresen is erősítve ezáltal, hogy a két szintet egyértelműen elválaszthassa az olvasó. A narrátor kérdéseket intéz a *dalnokhoz*, aki magyarázatot ad hallgatására: a csaták utáni állapotot

nevezi meg a legfőbb oknak. Az elbeszélő azonban kérdései mellett megoldást is sugall a „néma epekedésre”: „Hiszen a bú mesterkezének / Verésitől a legszebb ének, / A legszebb dal fakad”. A *dal* kategóriáját azért használhatja a narrátor, mert még nincs konkrét műfaji-hangnemi meghatározása az újonnan művelhető költészeti kifejezési módra. Másrészt pedig a dalnoknak csak így adódhat lehetősége arra, hogy a korábbi dalszerzéshez képest megpróbálja elhelyezni az új megszólalási módot. Az idézett sorban a narrátor próbálja meggyőzni a görög lantost, hogy nemcsak lehet olyan dalt írni, melynek középpontjában a bú áll, hanem az ilyen típusú líra esztétikailag magasabb értéket is képvisel más lírai beszédmódoknál. Már maga a költemény megírása ennek bizonyításaként is felfogható, hiszen az elbeszélő-versszerző éppen a dalnok bújáról szerez verset a búslakodó görög dalnok előtt (vagy pedig utólag adja vissza ebben a formában a dialógust). Vagyis a szemünk előtt keletkezik egy olyan költemény, melynek beleértett szerzője, Arany a következő pozícióban nyilatkozik a költészetről: egy olyan szerző beszél egy fiktív görög dalnokkal, aki szintén egy vesztett csata (bukott szabadságharc) után áll.

Ilyen horizontból olyan szerepanalízisnek is tekinthetjük *A dalnok búját*, mint amelyben két ellentétes költőszerep és magatartásforma közötti konfliktus tisztázását kísérli meg a beleértett szerző. Az allegorikus és az önéletrajzi olvasatok alapján egy olyan önértelmező versnek tartható, melyben egy versszerző két énje folytat egymással dialógust. Az időjelben lévő megszólalás jelzi a dalszerző (egy korábbi szerep) és a jelenbeli (a *bú mesterkezének* segítségével alkotó) költő közötti távolságot, így a megidézés egyrészt időben, másrészt a költészetről vallott felfogás tekintetében is növeli a két én közötti szakadékot. A jelenbeli én arról próbálja meggyőzni önmagát, hogy a költészetről nem kell lemondania, hanem kíséreljen meg találni a bújához megfelelő megszólalási formát.

A dalköltő szerepének tisztázása azonban már az 1849-es világsi esemény után keletkezett *A lantos* című versben is foglalkoztatja a költőt. Az elbeszélő itt egyértelműen kifejezi azt a funkciót, melyet később *A dalnok búja* a lantos költő fő feladatáént a buzdítás szóval foglal össze: „De csak egy hang kelle, hogy kobozza / mindeniket őrzöngésbe hozza”. A két részből álló költeményben a múltbeli feladatok leltárba szedése után a jelen megjelenítésével megváltozik a versforma is, és a két idősík, valamint a két különböző verselésű rész elválasztását a sajátos jelzés (a legtöbb kiadásban három csillag) egyértelműsíti. A lantos a „most”-ban annak ellenére, hogy „függ lantja fűzfa gallyán”, nem némul el, sőt nem is hallgat, hanem „örülteket beszél” feltehetően a világsi trauma közelsége miatt.

Megszólalásmódját tekintve radikalitásában (a dalköltő-szerephez való viszonyban) a legmesszebbre menő reflexióként olvashatjuk *Az új magyar költő* című

1859-es verset. Az alcím (*Parodia*) utal arra, hogy *Az új magyar költő* az újfajta elvárásokhoz alkalmazkodni képtelen költőfigurának tart görbetükröt, aki folytatónak tartja, és verseiben tovább műveli a dalköltészethez kötődő buzdító

86 beszédmódot. A versben megjelenő nézőpont, mely egy idősebb és tapasztaltabb megszólaló tanácsait közvetíti,¹³ szintén az elbeszélői szólaméhoz hasonló véleményt fogalmaz meg: „Némuljon el ostoba versed, / Vagy zengj, de magadnak, erőtlenül”. Az „ostoba vers” ismérvei közöl az egyik legfontosabb, hogy a „haza szebb idejét” zengi. A lírai megszólalást tematikai szempontból vizsgálva úgy értelmezhetjük a figyelmeztetést, hogy a hazáról zengedező dalok már nem töltik be azt a közösségi szerepet, mint a Világos előtti időben.

Az 1849-es *A lantos* című vers felveti a lantos költészet folytathatatlan-ságának problémáját, az 1850-es *Letésem a lantot* pedig kinyilvánítja az ehhez kapcsolódó dalköltészet művelhetetlenségét, és az erről való beszéd során új megszólalásformát talál az *elegico-odá*ba. Az 1851-ben keletkezett *A dalnok bújja* című alkotás pedig megteremtí az új „mélabús” éneklés esztétikai hátterét. Az 1859-es *Az új magyar költő* néhány év távlatából már nyíltan figurázza ki a hangnemi váltásra képtelen dalköltőket.

3. A lantos költészet, a dal, az elégia és az óda előfordulása Arany értekező prózájában (*Irányok, Széptani jegyzetek*)

Az *Irányok* és a *Széptani jegyzetek* kontextusként való felhasználásánál fontos hangsúlyozni, hogy Arany értekező prózáját is egyféle megszólalási formaként, a tanulmányokat író Arany egyik szerepeként értelmezhetjük, amely nem minden esetben azonosítható a versek elbeszélőinek meglátásaival.

A *Széptani jegyzetek*ben Arany fontosnak tartja reflektálni a dal és elégia látszólagos hasonlósága ellenére a műfajok közötti legfontosabb különbségekre: „Az elégia érzelmes költemény, melyben az élet, a költői egyén örömei vagy fájdalmai tükröződnek vissza. Tárgyai tehát ugyanazok, mint a dalé, de az érzelem nem oly heves, az előadás is nyugodtabb, mérsékletesebb. Ezért nem kíván oly rövid énekelhető formát, mint a dal; ezért engedi meg, hogy a költő *reflexiókat* is szőjön belé.”¹⁴ A hangnemi különbségek kiemelése és az énekelhető forma elhagyása mutatkozik az értekező prózát író Arany számára a legfontosabb különbségnek. Mindenképpen érdemes azonban harmadik megjegyzését pársoros elemzés keretében megvizsgálnunk. Az elégiába szőtt reflexióknak tekinthetjük azokat a részeket, melyekben a költemény saját műfajiságának kérdéseit érinti. Ebből a szempontból válik érdekessé a *Letésem a lantot*ban található műfajhangnemi önreflexió, amikor is az elbeszélő „árva énekem”-ként nevezi meg költeményét. Az *új görög dalnok*ban szintén megjelenik az elbeszélő által használt hangnem (ön)elemzése a *búgás* metaforában. A *dalnok bújja* pedig önmagában egy szerepekre osztott nagy metanarráció. Arany emellett a műfaji kevertség

kérdését is említi művében: „sokszor az elégia a vége felé ódai magasságra emelkedik”.¹⁵ A műfajok, hangnemek kontaminációjának egy olyan esetét említi éppen¹⁶, amelynek művelésére saját költészetében is nagy hangsúlyt fektet, és amelynek két kiemelkedő példája a *Letészem a lantot*, illetve *Az új görög dalnok*.

A feltehetően 1861-ben megkezdett *Irányokban* Arany a „csengő-bongó dal-elemmel” szemben „az óda komoly, szilárd, fukarnyelvű, de mázsás szavakat görgető cicomátlan fenséges tartására” hívja fel a figyelmet.¹⁷ A következőképpen folytatja értekezését a dalszerzészről: „mi a dalnak e lényegtelen attributumát s vele a dal hangját átvisszük a lyra egyéb fajaira is, hol más elem, más hang, más díszítmény, más nyelv kívántatnék...”¹⁸ Emellett kifejezetten „sürgeti” a „lyrai fajok többféleségét, változatosságát”.¹⁹ Ezek után pedig két antik műfaj megszólalásmódját emeli ki azok legjellemzőbb tulajdonságival együtt: „az óda fensége, tömör, imposant szerkezete, rohanó tűzárja, komoly bölcselme” mellett „az elegia olvadó heve, mérséklett hangja, az a magát beleélés mintegy, örömeibe vagy fájdalomába...” kap itt különös hangsúlyt.²⁰ Látható, hogy Arany a klasszikus műfajokat inkább hangnem és megszólalásmód alapján osztályozta, vagyis éppen olyan szempontok szerint, amelyek mentén az Arany-lírában artikulálódnak a dallal szembeni ellenérzések.

Ha az Arany értekező prózájában megjelenő dalfogalom szigorú műfaji definíció segítségével nem is írható le pontosan, minden kockázat nélkül megállapítható, hogy Aranynek fenntartásai voltak a dallal szemben, és ezen hangoztatása mellett alternatív megszólalási formákat is felvonultatott, melyek összecsengenek a költészetében bemutatott változásokkal.

4. A *Letészem a lantot* mikroelemzése a felvázolt kontextus tükrében

A dal a fenti kontextus segítségével egy olyan beszédmódnak és tág értelemben vett műfajnak tartható, amely a szabadságharc utáni időben folytathatatlan. A *Letészem a lantot* a reformkorhoz a sajátos évszakmetaforikával (a tavasz attribútumaival) kapcsolja a dalköltészetet, amely Világos után allegorikus toposszá válik és mai viszonylatban a korszakra vonatkozó szerepének értelmezése közhely számba megy.

A narrátor személyes példamutatásával próbálja érzékeltetni, hogy levonja a történelmi fordulatból adódó konzekvenciát: lemond a dalszerzészről. Az új megszólalási módot, illetve ennek a régihez való viszonyát azonban még nem tisztázta teljesen magában: „Mert... árva énekem, mi vagy te? / Elhunyt daloknak lelke tán”. Tudja, és megnevezésével jelzi, hogy a kornak megfelelő új beszédmódot és műfajt nem tekintheti dalolásnak, ezért a semlegesnek tűnő

„énekem” kifejezést használja. Az „árva” jelző kiválóan érzékelteti a helyzetből adódó kiszolgáltatottságot, azaz hogy külső körülmények kényszerítik a váltásra (ti. az árva sem tehet arról, hogy árvaságra jutott). A kísérletező azonosítás ismerteti fel az elbeszélővel, hogy a „daloknak lelke” is csak „kiált a pusztaságba”, azaz a költőnek számolnia kell a befogadók megváltozott igényeivel is. Az elvárásrendszernek az átformálódását konstatálja a szikár helyzetértékelés: „Kit érdekelné már a dal”. A narrátor megpróbálja meghatározni az általa használt új beszédmódot, melyet „árva éneknek” nevez, így elhatárolja a daloktól saját szövegét. Ezután erőltetett és a kérdőjellel kétségessé tett azonosítással („elhunyt daloknak lelke”) kísérletet tesz a kettő viszonyának tisztázására, és ezzel a szemünk előtt íródó *elegico-odára* irányítja a figyelmet.

A fent felvázolt kontextus tükrében a „belőlem a jobb rész kihalt” úgy értelmezhető, mint egy szerepről, a dalköltő szerepéről való lemondás, amelyhez sajátos magatartásformák kapcsolódtak. A „Nem az vagyok, ki voltam egykor” egy olyan intertextusként olvasható²¹, mint amely Horatius *Ódák* című művéből származik.²² A Horatius-versben az elbeszélő már sokadszorra fordul a szerelem istennőjéhez, hogy feléledő vágyait segítsen megfékezni, és ezzel adjon új lendületet a könnyed szerelmi költészet műveléséről való lemondásának. A *Letészem a lantot* című versben – ugyanúgy, ahogy Horatiusnál – egy korábbi időszakra jellemző, a költészetben domináns tematikai irányvonalról való elszakadásra tesz kísérletet az elbeszélő.

A refrén mentén egy olyan portré körvonalazódása veszi kezdetét, melynek kontúrjait a *Kisebb költemények* darabjai tovább mélyítik. A „Hová lettél, hová levél / Oh lelkem ifjusága!” egy hirtelen állapotváltozás feletti kétségbeesést konstatál, amely összefüggésbe hozható az 1850-es években kialakuló ősz hajú, hirtelen megöregedett költő képének kialakításával. Az öregkori költő figurájának megformálása az *Évek, ti még jövendő években* veszik kezdetét, amikor arra a kérdésre próbál választ találni az elbeszélő, hogy miért is vegyülhettek haja közé ősz szálak. A vers Byrontól származó mottója azonban már le is zárja a válaszadás egyik lehetőségét:²³ nem az idő tehető felelőssé, hanem az átélt események: „Ah! Vén vagyok: tapasztalásom / Tárháza megtelt gazdagon”. A példa is érzékelteti, hogy ennek a tudatos portrénak a kialakítása, amely egy idős, de mégis alkotásra kész figurát vetít elénk, kapcsolatban áll a költészeti beszédmódban beállt változással. A fiatalkori képhez kapcsolódik a korábbi, dalszerzéshez kötődő kifejezési mód, míg az 1850-es évekbeli megöszült, vén figurához az elégikus hangnem áll a legközelebb.

5. Összegések, következtetések, kérdések

A felvázolt kontextusok több ponton erősítve egymást, de talán külön-külön is annak bizonyítékaként szolgálhatnak, hogy a *Letészem a lantot* esetében helye

van egy olyan olvasatnak, amely a versben előforduló *lant* és *dal* szavakat az Arany-szövegekben felfedezhető műfaji-hangnemi-tematikai váltással kapcsolja össze. Ha azonban megkíséreljük a fent felvázolt megállapításokat a szakirodalom néhány, az 1850-es évek költészetével foglalkozó tanulmányára rávetíteni, újabb termékeny kérdések vehetők fel.

89

Lehetséges Arany esetében úgy megközelíteni a „líraelleneséget”²⁴, mint amely nem a műnemet egészében véve utasítja el, hanem kizárólag annak a dalköltészethez kapcsolódó részét? Lehetséges, hogy Aranynek nem kizárólag a Petőfi-epigonizmus miatt voltak kifogásai a dallal szemben? Lehetséges-e magasabb szinten differenciálni és általánosítani a korszak lírájának teoretikusai által hangoztatott, a lírával szembeni ellenérzéseket?

A dolgozat segíthet elkülöníteni a Világos után az irodalmi helyzet változására adott válaszreakciókat, amelyről Tarjáni Eszter a következőképpen beszél: „mivel a korábbi versírási gyakorlat megtorpant, a téma és a megszólalásmód az újabb lehetőségeket kereste”.²⁵ A *Letészem a lantot* című vers születése utáni időszak az ilyen lírai beszédmódok keresésének legaktívabb időszaka mind az Arany-életműben, mind a korszak más alkotóinál.

Új Forrás 2012/1 – Boldog Zoltán: A dalköltő elhallgatása
Arany János *Letészem a lantot* című versének kontextuális újraolvasása

¹ Erdélyi János: *Arany János Kisebb költeményei, Válogatott művei*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961, 348.

² Dr. Mohácsy Károly: *Irodalom II.*, Bp., Krónika Nova, 1999, 275.

³ Ld. Hermann István: *Arany János esztétikája*, Bp., Kossuth Kiadó, 1956, 107.; Keresztury Dezső: „*S mi vagyok én...*”, *Arany János 1817–1856*, Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967 (Továbbiakban: Keresztury 1967.), 280.; Korompay János: *A kompozíció harmóniateremtő szerepe az elegico-ódában (Letészem a lantot)*, In: *Az el nem ért bizonyosság, Elemzések Arany lírájának első szakaszából*, Szerkesztette: Németh G. Béla. Bp., Akadémiai Kiadó, 1972 (Továbbiakban: Korompay 1972.), 67.

⁴ Ennek egyik meghatározó példája a *Letészem a lantot* születésének évében Garay Jánoshoz írt levele. *Arany János Összes Művei XV. kötet, Levelezés I., Arany János levelezése (1828–51)*, Szerkeszti: Keresztury Dezső, Bp., Akadémiai Kiadó, 1975, (Továbbiakban: AJÖM XV.) 303.

⁵ Arany itt a minőségi és mennyiségi visszaesésre egyaránt utal. A levél korábban azt részletezi, hogy a „mezítlábas kamaszok” mellett több, régen neves költőnek is újra meg kellene szólalnia.

⁶ AJÖM XV. 303.

⁷ Falus Róbert: *Az antik világ irodalmi*, Bp., Gondolat, 1976, 95.

⁸ *Az ókori görög irodalom (Vázlatos áttekintés)*. Szerkesztette: Kapitánffy István, Szepessy Tibor, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1944, 40–41.

⁹ Erről ld. az 1845. december 4-én Szilágyi Istvánnak írt levelét. AJÖM XV., 23–24.

¹⁰ Arany szintén ön maga határozza meg így *Az új görög dalnok* műfaját. AJÖM XV., 23–24.

¹¹ A korábbi hősökre utal.

¹² A szabadságharc előtti lelkesítő dalköltészet egyik meghatározó példája Arany költészetében a *Nemzetőr-dal*, illetve *A betyár*.¹³ Ezt bizonyítja, hogy „gyermekemnek” nevezi a megfeddett költőt.

¹⁴ *Arany János Összes Művei X. kötet, Prózai művek 1., Eredeti szépprózai művek, Szépprózai fordítások, Kisebbségi cikkek, Tanulmányok, Iskolai jegyzetek*, Szerkeszti: Keresztury Dezső, Bp., Akadémiai Kiadó, 1962, (Továbbiakban: AJÖM X.), 557.

¹⁵ AJÖM X., 558.

¹⁶ Az ennek a követelménynek teljes mértékben eleget tevő elegico-odára gondolok.

¹⁷ *Arany János Összes Művei XI. kötet, Prózai művek 2. 1860–1882*, Szerkeszti: Keresztury Dezső, Bp, Akadémiai Kiadó, 1968, (Továbbiakban: AJÖM XI.), 161.

¹⁸ AJÖM XI., 162.

¹⁹ AJÖM XI., 163.

²⁰ AJÖM XI., 163.

90

²¹ „Vénus, te, kit már rég’ feledtem, / Új harcra készített újra engem? / Oh kérve-kérlek, könyörülj! / Nem az vagyok már, aki voltam, / Mikor hódolvaudvaroltam / Jó Cínara trónja körül.” *Horatius költeményei, Ódák és epodoszok*, Fordította: Csengery János, Szerkesztette, a jegyzeteket és az utószót írta: Bálint István János, Bp., Seneca Kiadó, 1997, 153.

²² Ennek filológiai bizonyításáról részletesen: Tolnai Vilmos: *Arany János: Letésem a lantot c. verséhez*, *It* 1917., 167.

²³ „My hair is gray, but not with years.” (A hajam szürke, de nem az évek miatt.)

²⁴ A kifejezést Szajbély Mihály honosította meg az 1849 utáni költészetre vonatkozóan. Szajbély Mihály: *Az 1849 utáni „liraellenesség” érvei és forrásai*, In: *Forradalom után – kiegyezés előtt*, Szerk. Németh G. Béla, Bp., Gondolat, 1988, 58–79.

²⁵ Tarjáni Eszter: *Irodalmi viaskodások, Arany János és az 1850-es évek költői csoportosulásai*, *ItK* 2004/3, 293.

EGY PLÁZA BEJÁRATA

Meztelen koponyádat, Térzene hull: tükörfal, jégpáncél, Koponyád falán látod
mint a hűvös permet, látod küklopszok üres eget, végtelen tükröt,
érintik a szárnyak. eget filmező szemét. önmagukat filmező
szemét.

Egy párnának kihullott tollúiból titáni harc lesz a gyerekszobában,
és galaxisok közlekednek egyetlen vécécsésze robájában –
és a Menny egy madártoll törékeny egyensúlya
a végtelen éj csillagterében.

Én el akartam jutni El akartam jutni De sem a születés,
ahhoz a kőhöz, ahhoz a fehér kőhöz, sem a halál.
amelyen az az ember fekszik melyen az ember fekszik Üvegrózsák talán.
vérző torokkal. átvágott torokkal. Vagy porcelánszobák.

Talán rubint-halak a Csönd univerzumnyi akváriumában.
Talán csak alumíniumbogarak.

NEM VAGY JELEN SEHOL SEM
GYÉMÁNTCSŐR SEBZI FŐL
PUHA HALÁNTÉKOD

92 Papp Máté

KÉT HAIKU

minden út vissza-
fele vezet előre;
örvény az ösvény

*

jövőből jövő
emlékezeted vezet;
nincsen visszaút -

ÉLETÚT-VESZTŐ
HAIKU GPS-RE*

Yashiro Atikonak

az első lehet
séges alkalommal rö-
g tön fordulj vissza

*A Japán Alapítvány 2011-es haiku-pályázatának díjnyertes műve.

94 Yashiro Atiko

HOLLÁNHAIKUK

Hollán Sándor képeire

(egy)

egy kivágott fa
áll ablakom előtt még
mindig hát persze

(kettő)

lassan a fa képe
is elhalványul bennem
sötétben ragyog

(Fordította: Jász Attila)

Folyóiratunk

a NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAMJÁNAK
anyagi támogatásával jelenik meg.

Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HÍRKER RT.
és alternatív terjesztők

Főszerkesztő

JÁSZ ATTILA

Szerkesztők

NÁDOR TIBOR

SZÉNÁSI ZOLTÁN

Online szerkesztő

MIKLÓSVÖLGYI ZSOLT

Lapterv és műszaki szerkesztés

SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Tiszteletbeli munkatársak

CSOKITS JÁNOS

MONOSTORI IMRE

MUZNAY ÁKOS

VASADI PÉTER

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT

ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT

JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer

Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben

Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2890 Tata, Székely B. u. 2/A Telefon: 20/3353 626. Levélcím: Tatabánya, Pf. 136

E-mail: info@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága. 1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél és az Új Forrás Kiadónál.

E-maïlen: hirlapelofizetes@posta.hu; faxon: 06-1/303-3440. További információ: 06/80/444-444.

Előfizetési díj egy évre 5000 Ft. INDEX: 25959, HU ISSN:0133-5332.

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.

Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.

NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM

Nemzeti
Kulturális
Alap